

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ІНФОРМАЦІЇ ТА
РЕГІОНАЛЬНИХ СТУДІЙ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач випускової кафедри
_____ Н. Ф. Ржевська
«_____» _____ 20 __ р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 291 «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ,
СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ
«МІЖНАРОДНА ІНФОРМАЦІЯ»

**Тема: «СПІВВІДНОШЕННЯ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ ВПЛИВОВОСТІ ТА
«М'ЯКОЇ СИЛИ» ДЕРЖАВИ (НА ПРИКЛАДІ КНР)»**

Виконавець: студент 4 курсу, 409 групи, Салтиков Денис

Керівник: к. політ. н., доцент, доцент кафедри міжнародних відносин,
інформації та регіональних студій Магда Євген Валерійович

Нормоконтролер

(підпис)

(П.І.Б.)

КИЇВ 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4-5
РОЗДІЛ 1. М'ЯКА СИЛА КНР.....	6-23
1.1 Теоретичні основи концепції «м'якої сили»	6-9
1.2 Імплементация м'якої сили у КНР на сучасному етапі та її концепції...9-13	
1.3 Моделі ,реалізація та недоліки м'якої сили у КНР.....	14-23
РОЗДІЛ 2. ГЕОПОЛІТИЧНИЙ КУРС, ПЛАНИ ТА СТРАТЕГІЇ КНР.....	24-38
2.1 «Один пояс, Один шлях».....	24-25
2.2. ОПОШ в геополітичній перспективі.....	24-28
2.3 Перегляд великої стратегії Китаю.....	28-32
2.4 Майбутнє ОПОШ і його геополітичні наслідки.....	32-38
РОЗДІЛ 3. ПОЄДНАННЯ М'ЯКОЇ СИЛИ ТА ГЕОПОЛІТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ У ПОНЯТТЯ «РОЗУМНОЇ СИЛИ».....	39-55
3.1 Детальний аналіз співвідношення геополітичної впливовості у виді «жорсткої сили» та «м'якої сили».....	39-42
3.2 Оптимізація потужності за рахунок диверсифікації: формальна логіка розумної сили.....	42-45
3.3 Ризики у системі розумної сили.....	45-49
3.4 Плани впровадження стратегій розумної влади.....	49-53
3.5 Перешкоди на шляху до оптимізації розумної сили.....	53-55
ВИСНОВОК.....	56-58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59-66

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

- «КНР» – Китайська Народна Республіка
- «ОПОШ» – «Один Пояс, Один Шлях»
- «ООН» – Організація Об'єднаних Націй
- «КПК» – Комуністична Партія Китаю
- «США» – Сполучені Штати Америки
- «ЦК» – Центральний Комітет
- «ВВП» – Внутрішній Валовий Продукт
- «ЗМІ» – Засоби Масової Інформації
- «ЄС» – Європейський Союз
- «АБП» – Азіатський банк інфраструктурних інвестицій
- «УРЕП» – Усеосяжному регіональному економічному партнерству
- «КПЕК» – Китайсько-пакистанський економічний коридор

ВСТУП

На сучасному етапі тема комбінування методів геополітичного впливу та геополітичних стратегій набуває ширшого значення для зовнішньої політики впливових країн. Розділяти сили, які можна використати з розумом, на «м'яку» та «жорстку» зараз здається смішним. На мою думку, диверсифікація сил, тобто правильне розуміння «силових» ресурсів, які ти маєш, та посилення слабких сторін на пару з правильним використанням сильних сторін, які можна реалізувати лише маючи компетентних професіоналів у своєму арсеналі – є майбутнім розвитку геополітичних відносин. Мій приклад – це Китай, і він як ніхто інший допоможе розкрити мені цю тему.

Актуальність теми. Питання комбінування сил впливу на геополітичне середовище стоїть на першому плані у багатьох провідних країнах. Нова геополітична ініціатива Китаю «Один Пояс, Один Шлях» є доволі новою (2013р. – формальний старт) та дуже амбітною. Поєднуючи, у більшості своїй, диференціацію сил та впливовість.

Оскільки :

- 1) Обертів вона набрала тільки 3-4 роки тому;
- 2) Сама ідея «співтовариства спільного майбутнього для усього людства», м'яко кажучи, не імponує США та провідним країнам Європи, які ;
- 3) Та постійна тривожність на тему «китайської загрози»; робить цю тему актуальною на даний момент та етап розвитку геополітичних взаємовідносин .

Мета. Дослідити співвідношення геополітичної впливовості та «м'якої сили» держави на прикладі КНР. Розробити стратегії правильної імплементації розумної сили у зовнішньо-політичну діяльність та рекомендації щодо покращення рівню компетенції професіоналів. Розкрити поняття «оптимальна сила». Розкрити поняття «диверсифікації сил».

Об’єкт. Співвідношення геополітичної впливовості та «м’якої сили» держави. Диверсифікація сил.

Предмет. Методи геополітичного впливу у виді використання різних «сил».

Методи дослідження:

- 1) Історичний метод
- 2) Емпіричний
- 3) Порівняльний
- 4) Метод контент-аналізу
- 5) Аналіз документів
- 6) Абстрагування
- 7) Узагальнення

Практичне значення отриманих результатів.

Рекомендації до використання оптимальної сили та диверсифікації – створити умови зниженої ригідності та заохочувати осіб, які приймають рішення на поєднання та створення нових методів реалізації влади та «сили». диверсифікація сил, правильний аналіз своїх дій та можливостей, постійний аналіз слабких та сильних сторін на пару с аудитами влади та розуміння наслідків різних стратегій посилення влади.

Структура роботи. Відповідно до мети та поставлених завдань дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел

РОЗДІЛ 1. М'ЯКА СИЛА КНР

1.1 Теоретичні основи концепції «м'якої сили»

Поняття «м'яка сила» прийшло в російську мову з англійської - «soft power», термін, введений в міжнародний лексикон американським політологом Джозефом Найем. «Сила» як така завжди була близька американському мисленню, привертала увагу американців; особливо поняття «сили» було близько американської політичної і військової еліті (в англійській мові слово «power» багатозначне - в ньому зібрані поняття сили, впливу, т.д.). Джозеф Най багато в чому сформулював свою концепцію, спираючись не тільки на результати своїх теоретичних досліджень, але і знання, набуті за роки своєї роботи в Пентагоні і Госдепартаменті США, Національному раді по розвідці

Комітету ООН по проблем роззброєння. Випускник престижного Принстонського університету і викладач Гарварда з 40-річним стажем, він по праву вважається одним з найбільш відомих фахівців з проблем міжнародних відносин. Використовуючи поняття «сили» в своїх більш ранніх роботах професор Дж. Най, член Американської академії мистецтва та наук і Академії Дипломатії США, поступово розвинув власну теорію сили, виклавши її в своїй книзі «М'яка сила «/» Soft Power «(2004).

Згідно із запропонованою їм теорії, «soft power» - «здатність переконати інших хотіти того ж, чого хочеш ти або як непрямий/залучаючий (cooperative) метод здійснення влади». Тобто «м'яка сила» - це здатність отримувати бажане, приваблюючи, а не примушуючи.

Тому, можна зробити висновок, що «soft power» - це не лише, власне, «вплив»(influence), але і «привабливість»(attractive power). Згідно Джозефу Наю, ресурсами «soft power» в міжнародних відносинах є усі ті методи, які «надихають і залучають» до джерела відповідної дії, дозволяючи тому, хто прагне його контролювати, добитися бажаного результату. Таким чином,

залучаюча влада ґрунтується на привабливості ідей, причому здатність формувати переваги традиційно асоціюється з нематеріальними ресурсами, такими як культура, ідеологіями інститути. Відповідно, «м'який» спосіб впливу є противагою «жорсткій» силі, яка зазвичай пов'язана з такими матеріальними ресурсами, як військова потужність і економічний потенціал.

Згідно концепції Ная, перший «стовп» американської ресурсної бази «м'якої потужності» - привабливість американської культури і способу життя. Автор вказує на лідерство США за такими показниками, як чисельність емігрантів, що приймаються, об'єм телепродукції, що випускається, популярність американської музики, чисельність іноземних студентів в США і кількість американців серед нобелівських лауреатів в галузі фізики, хімії і економіки.

Другий «стовп м'якої сили» США - американська політична ідеологія, яка знаходить відгук у багатьох країнах. У розумінні більшості дослідників основні цінності США складають на сьогодні ліберальна демократія і ринкова економіка. Саме цей нормативно-ідейний комплекс США і намагаються розповсюдити на інші країни за допомогою «м'якої сили», тобто, не нав'язуючи їх силовим шляхом, а пропонуючи їх в якості привабливішої альтернативи.

Для цього, як вважає Джозеф Най, «Держдепартамент США повинен заохочувати культурні і обмінні програми, які дозволяють нагадати людям про некомерційні аспекти американських цінностей і культури. В рівній мірі теле- і радіотрансляції уряду США на інші держави повинні сприяти зростанню довіри до Америки і американської «м'якої сили» .

Окрім арсеналу «публічної дипломатії» в поняття «М'якої сили» Джозеф Най також включає, наприклад, «дипломатичні зусилля» із розв'язання кризи, протиставляючи їх застосуванню санкцій або військової сили» . Згідно теорії Ная, основою «м'якої сили», являється копітка, щоденна робота «на місцях», а не «ззовні», спрямована на вибудовування довгострокових довірчих стосунків. При цьому особливий акцент американський політолог робить на

«діяльність неурядових організацій по лобіюванню інтересів держави за кордоном» . Най, зокрема, вважає, що «починаючи від Голлівуду і до вищої освіти громадянське суспільство робить більше для представлення США іншим народам, чим це робить уряд. Голлівуд часто зображує суспільство споживання і насильство, але він також просуває цінності індивідуалізму, соціальної мобільності і свободи(включаючи свободи для жінок). Ці цінності роблять Америку привабливою в очах багатьох людей за кордоном».

Нарешті, у рамках концепції Ная, виняткова роль поширенню «м'якої сили» відводиться інформаційним комунікаціям. Дж. Най проводить зв'язок між інформаційною епохою і появою «м'якої сили» як «практичного інструменту у світовій політиці». Він вважає, що значення «М'якої сили» по відношенню до військової і економічної зросло в інформаційну епоху, «грунтованої на швидкому технологічному прогресі в засобах зв'язку і комп'ютерному забезпеченні» . Усі ці важелі «м'якої сили» США, з точки зору Джозефа Ная, повинні використати для поширення не силовим шляхом, а за рахунок власної привабливості такі свої догмати, як особиста свобода, мобільність і динамічність суспільства, змагальність у формуванні влади і політики, відкритість, що стає рисою національної вдачі, доступність вищої освіти, політична культура суспільства.

Особливо актуальною концепція «м'якої сили» стала в роки Дж. Буша мл., оскільки саме з впровадженням «м'якої сили» в «жорсткий» зовнішньо-політичний курс США зв'язувалися надії американців поліпшити свій імідж за кордоном. Проте вони не виправдалися. Барак Обама, що зайняв пост президента США в січні 2009 року, очолив країну в період, коли її популярність у світі була у крайній підірваною. Тому першочерговим завданням перед новою американською адміністрацією стало відновлення авторитету США на світовій арені. Залишається сподіватися, що нинішній президент США врахує досвід і помилки своїх попередників і внесе певні корективи в зовнішню політику, яка викликає все більше питань у світі. Вже можна говорити про розуміння новою адміністрацією того, що США потребують

значних змін в реалізації свого зовнішньополітичного курсу. Так, на відкритті 64-ої сесії Генеральної Асамблеї ООН Барак Обама підкреслив, що «жодна країна не може і не повинна намагатися домінувати над іншими». З його численних виступів простежується чітке бажання повернути Америці популярність і підтримку її колишніх союзників, партнерів.

Необхідність змін в зовнішньополітичному курсі країни усвідомлює і Хіларі Клінтон, яка у своїй першій промові на посту державного секретаря США запропонувала деякий баланс м'якої і твердої потужності, який повинен лягти в основу нової зовнішньо-політичної лінії США. Таким чином, все частіше стали говорити про певний баланс «м'якої» і «твердої» сили, який увійшов до міжнародного лексикону як «розумна сила»/ smart power. Саме цей новий політичний феномен повинен, на думку його прибічників, прийти на зміну «м'якій силі» США, країни, що не зуміла збалансувати «жорстку» зовнішньополітичну лінію.

Звісно така провідна країна як КНР не буде ловити гав та адаптує нові методи реалізації потенціалу країни та засоби поширення впливовості за рахунок поєднання м'якої та жорсткої сили. Це не так просто, і у процесі реалізації такого напрямку зовнішньо-політичного взаємозв'язку з іншими країнами, КНР має свої недоліки та в якомусь сенсі притримується консервативних (жорстких) методів впливу на інші країни.

1.2 Імплементация м'якої сили у КНР на сучасному етапі та її концепції

Одним з найбільш впливових геополітичних акторів, що добилися помітних результатів у справі імплементации «м'якої сили» у своїй зовнішній політиці, є Китайська Народна Республіка. В останні роки цій темі були присвячені цілий ряд наукових робіт, в яких зачіпалися ті або інші аспекти «м'якої сили» і публічної дипломатії КНР . Проте досі у вітчизняній історіографії не робилася спроба системного аналізу цього феномену.

Системний підхід припускає аналіз політичного і наукового дискурсу про «м'яку силу» в КНР, виявлення ключових акторів і визначення основних напрямів реалізації «м'якої сили» і публічної дипломатії Китаю, нарешті, вичленення проблем, з якими стикається сучасне китайське керівництво при реалізації політики «м'якої сили».

Ідейні витоки цієї політики можна виявити в датованих VIII - III ст. до н.е. творах древніх мудреців Піднебесної. Найважливішими з них є трактати «Книга змін», «Книга шляху і гідності» Лао цзи, «Аналекти Конфуція», праці Мо цзи і Мен цзи, «Семикніжжя військового канону», «Мистецтво війни» Сунь цзи і «Закони війни поважного У». В історії сучасного Китаю тема «м'якої сили» отримала науковий розвиток на початку 1990-х рр. Книга американського політолога Дж. Ная-молодшого «Приречені лідирувати: природа американської потужності», що міняється, стала предтечею широкої полеміки по цій темі, була перекладена китайською мовою в 1992 р., а вже через рік першу статтю про «м'яку силу» Піднебесною опублікував радник Голови КНР Цзян Цземиня Ван Хунин.

Доктринальними основами «м'якої сили» КНР стали зовнішньополітична концепція «мирного підвищення Китаю»(2003 р.), ідея Пекінського консенсусу(2004 р.), доктрини «мирного розвитку Китаю» і «гармонійного світу спільного процвітання»(2004-2005 рр.), концепція «китайської мрії» (2012 р.).

Уперше термін «м'яка сила»(найбільш релевантний переклад цього поняття китайською мовою - «жуань шилі», саме він і застосовується в офіційному дискурсі) був озвучений офіційним Пекіном в 2006 р. на VIII Всекитайській конференції представників літератури, коли Голова КНР Ху Цзиньтао призвав «збільшувати міжнародну конкурентоспроможність культури країни і підвищувати «м'яку силу» держави».[1]

Рік потому у своїй промові на XVII з'їзді КПК глава КНР призвав «усвідомити важливість підвищення «м'якої потужності» держави в особі культури, щоб краще гарантувати основні культурні права і інтереси народу,

зробити барвисто культурне життя суспільства і більше піднесеним - духовний вигляд народу».[2] На XVII з'їзді КПК тема «м'якої сили» була включена в розділ, присвячений розвитку культури, а не зовнішньої політики країни. Таким чином нормативному китайському трактуванню «м'якої сили» був наданий характер культуро-центричності. На з'їзді були висунені завдання цілеспрямованого будівництва «м'якої сили» в Китаї: «створювати систему стержневих соціалістичних цінностей, збільшувати привабливі і цементуючі сили соціалістичної ідеології»; «формувати гармонійну культуру, виховувати цивілізовані устої»; «будувати загальне духовне вогнище китайської нації»; «просувати новаторство в культурі, посилювати життєву силу культури»

Свій розвиток теорія «м'якої сили» отримала на шостому пленумі ЦК КПК 17-го скликання, що проходив в жовтні 2011 р. «М'яка сила» формулювалася як протистояння «здійсненню міжнародними ворожими силами вестернізації і стратегічних задумів по розчленовуванню країни, реалізації довгострокових планів проникнення у важливі сфери ідеології і культури».

У документах пленуму була зафіксована необхідність «здійснювати стратегію виходу культури на світовий рівень, безперервно підвищувати міжнародний вплив китайської культури, демонструвати світу новий образ реформ і відкритості Китаю і високий духовний вигляд китайського народу». Нарешті, успіхи у справі нарощування китайської «м'якої сили» за допомогою просування матеріальної і духовної культури як усередині країни, так і на міжнародній арені були відмічені(правда, без конкретизації) в доповіді Голови КНР Си Цзиньпина на XIX з'їзді КПК в жовтні 2017 р.[3]

Сьогодні в китайському експертному співтоваристві склалися два принципові підходи до включення концепції «м'якої сили» в зовнішньополітичну практику КНР. Перший, культурний підхід постулював, що в основі «м'якого» впливу Піднебесною повинні лежати традиційні китайські цінності, модифіковані КПК в концепції «гармонійного суспільства» і «гармонійного світу».[4] Основоположник цього підходу Ван Хунин виділяє в структурі

«м'якої сили» наступні елементи: політичне керівництво і політичну систему, міжнародний образ країни, національний дух, міжнародну стратегію держави, рівень розвитку науки і техніки. На думку китайського дослідника, саме чинник культури стає в сучасній архітектоніці міжнародних відносин основою формування «м'якої сили». У розвиток згаданих вище концепцій «гармонійного суспільства» і «гармонійного світу» автор ввів поняття «Культурний суверенітет» («веньхуа чжуцюань») і «культурна гегемонія» («веньхуа бацюань»).[5]

Професори Чжан Чжань і Ли Хайцзюнь затверджують, що основу китайської «м'якої сили» утворюють правлячий режим соціалізму з китайською специфікою, багата і древня культура і зовнішня політика . Китайські дослідники Сан Хун, Чжан Цзи, Ху Хуейлинь також стверджують, що значущість у визначенні статусу великої держави має не ресурсний потенціал країни, а те, який культурний вклад внесла та чи інша держава у світовий розвиток .[6]

Прибічники другого, політичного підходу вважають, що усі компоненти «м'якої сили» повинні розвиватися паралельно і незалежно один від одного. Захоплення китайською культурою, на їх думку, не спричиняє за собою автоматичної поваги до політичного курсу і соціально-економічного устрою держави. Яскравим представником цього підходу є китайський політолог Янь Сюетун. Під «гнучкою владою» він розуміє «здатність держави до політичної мобілізації усередині і зовні», формовану під впливом міжнародної привабливості державної політико-економічної моделі і культури, а також під впливом мобілізаційних чинників: міжнародного(визначуваного наявністю довгострокових дружніх стосунків з іншими державами, масштабами участі країни у формуванні світового ладу) і внутрішньодержавного(обумовленої мірою дії на національну еліту і широкі шари громадськості) . За переконанням Янь Сюетуна, «м'яка сила» актуалізується в термінах політичної влади, визначуваної як операціональна сила.

Культура ж повинна розглядатися дослідниками як що має параметри «жорсткої», ресурсної, сили. Він звертає увагу на те, що «м'яка сила» є не доданком у формулі сукупної державної потужності, а мультиплікатором ресурсної сили : $CP \cdot (M + E + C) \times P$, де CP - сукупна державна потужність, M - військова сила, E - економічна сила, C - культурна сила, а P - політична («м'яка») сила.

Політолог приходить до висновку, що за відсутності у держави «м'якої сили» його сукупна потужність також дорівнює нулю при будь-якому значенні інших сил. Приклади, що емпірично підтверджують це виведення, Янь Сюетун убачає в історичній долі Римською і Британською імперій, останньої китайської імператорської династії Цин, а також Радянського Союзу.

Китайський експерт Лю Цзайці відмічає, що фундаментом «м'якої сили» держави є політичний курс, що проводиться ним, а структурно її можна представити як стратегію що включається у розвиток держави, привабливість моделі його соціально-економічного розвитку, ідентифікаційну потужність його ціннісних орієнтацій і державної ідеології, привабливість національної культури, міжнародний вплив і здатність успішно реалізувати стратегію розвитку держави. Інші представники політичної школи - Сюй Цзінь,

Су Чанхє, Юй Кепін - зв'язують застосування країною «М'якої сили» з нарощуванням державної і військової потужності Китаю на світовій арені, дипломатією гармонійного світу, відстоюванням національного суверенітету при вибудовуванні стосунків з іншими геополітичними гравцями. Пріоритетними цілями акумуляції китайської «м'якої сили» вказаними дослідниками визнаються «переоцінка політики КНР відносно не вступу до альянсів і збільшення числа її стратегічних союзників»

Відмітимо, що офіційний Пекін, принаймні на сьогодні, при реалізації політики «м'якої сили» схильний більше спиратися на перший, культуро-центричний підхід.

1.3 Моделі, реалізація та недоліки м'якої сили у КНР

Модель «м'якої сили» Китаю має ряд характеристик, що відрізняють її від класичної американської моделі. Китайські учені заперечують універсальний характер «м'якої сили» якої б то не було країни, підкреслюючи прихильність принципу різноманіття при формуванні її національної моделі.[11] У відповідності ж з американським підходом демократичний пристрій і політичні цінності, активно насаджувані США, в різних куточках світу підходять для будь-якої держави. Заперечення універсальної застосовності будь-якої національної моделі «м'якої сили» не перешкоджає співіснуванню в Китаї двох академічних точок зору стосовно характеру її використання країною. Одна група китайських експертів, у тому числі професор Цюй Юаньпин, переконана в тому, що «м'яка сила» Китаю повинна носити оборонний характер з тим, щоб покращувати міжнародний імідж країни і викорінювати стереотип про «китайську загрозу». Друга група теоретиків (до якої належать, наприклад, Чжан Мінцян і Ян Цземянь), навпаки, вважає, що китайська модель розвитку може і має бути експортована, а запропонований світу Пекінський консенсус може стати гідною альтернативою американської моделі, особливо в державах з ринками, що формуються, і країнах, що розвиваються.

Концепція «м'якої сили» Китайської Народної Республіки призначена не лише для зовнішньої, але і для внутрішньої аудиторії. Такий підхід базується на тому, що побудова гармонійного китайського суспільства і гармонійного світу в цілому - процеси тісно взаємозв'язані. Ще однією причиною цієї двосторонньої спрямованості є вплив, що посилюється, на китайців, особливо молодь, західної культури і західного способу життя, що потенційно погрожує соціалістичним засадам КНР. Китайське керівництво сьогодні докладає значних зусиль, щоб популяризувати національну культуру і історичну спадщину Китаю, підвищити престиж країни в очах власних громадян. Цей феномен дістав назву «Культурний бум» - «Веньхуа же».

Нарешті, китайську модель «м'якої сили» відрізняє фактичне виключення недержавних організацій, на які не поширюються контроль і нагляд владних структур, з процесу вироблення пріоритетів її реалізації. Структури, що користуються відносною автономією, наприклад, університети, беруть участь в здійсненні вже прийнятих рішень, проте безпосередньо на вироблення державної політики в області «м'якої сили» і публічної дипломатії не впливають.

Сьогодні в Китаї сформульована стратегія розвитку «м'якої сили» і створена інституціональна інфраструктура, що відповідає їй. Генеральну лінію як усередині країни, так і за її межами, вибудовують вищі партійні круги КПК і ключові органи державної влади. Процес цілепокладання в реалізації політики «м'якої сили» здійснюється в Центральній партійній школі ЦК КПК, Департаменті публічності КПК, а також у Відділі міжнародних зв'язків ЦК КПК. Китайську стратегію «м'якої сили» формує і Державна рада КНР, а за безпосереднє втілення окремих її напрямів відповідає ряд профільних міністерств.

Крім того, істотний вклад в успішне просування «м'якої сили» Китаю вносять спеціалізовані структури: Державна канцелярія по поширенню китайської мови за кордоном(Ханьбань), Асоціація публічної дипломатії, Китайський радий з просування міжнародної торгівлі, Китайська стипендіальна рада, Всекитайська федерація промисловості і комерції, Китайський радий з просування міжнародних інвестицій. Вироблення рекомендацій для вдалого застосування Китаєм інструментів «м'якої сили» здійснюють і спеціалізовані «мозкові центри»: Гуандунський Південний інститут досліджень «м'якої сили»(створений в 2012 р.), Державний інноваційний центр спільних досліджень «м'якої сили» культури Китаю(утворений в 2013 р. на базі Уханьського університету), Державний центр досліджень «м'якої сили» культури Китаю(заснований в 2014 р. при Інституті міжнародних відносин Пекінського університету).[12] Окрім вказаних вище інститутів, в КНР налічується декілька сотень «мозкових

центрів», в тому або іншому ступені тих, що займаються питаннями економічної, культурної, спортивної, освітньої дипломатії країни. При цьому усі китайські «мозкові центри» можна умовно розділити на три категорії: державні аналітичні центри, спеціалізовані академічні дослідницькі інститути і аналітичні центри, пов'язані з університетами.[13]

Зараз в офіційних документах КНР, а також в китайському, українському і західному наукових дискурсах немає єдиного розуміння того, що слід відносити до ресурсів і інструментів «м'якої сили» Китаю. На наш погляд, доцільно виділити декілька ключових напрямів цієї політики : популяризація традиційної і сучасної китайської культури; поширення китайської мови за кордоном і міжнародна науково-освітня співпраця; робота із зарубіжною китайською діаспорою; формування позитивного образу китайської соціально-економічної моделі розвитку і інвестиційна діяльність за кордоном; сприяння міжнародному розвитку і кризова дипломатія.

Найважливіше значення для реалізації політики «м'якої сили» КНР, безумовно, має популяризація за кордоном національної історико-культурної спадщини. Враховуючи те, що культурний продукт Китаю в силу історичних причин покликаний виконувати не лише і не стільки розважальну(комерційну), скільки ідейно-виховну функцію, офіційний Пекін приділяє цьому ресурсу пильну увагу. Пошук оптимальної моделі поєднання вказаних функцій китайської культури, націлений як на успішну популяризацію цінностей соціалізму з китайською специфікою, так і на завоювання значної частки світового ринку, йде в Китаї з 1980-х рр.[14]

У 2002 р. на XVI з'їзді КПК культурна сфера Китаю була чітко розділена на комерційну індустрію(«веньхуа чаньє») [15] і некомерційну галузь(«веньхуа шиє») . Нормативне закріплення такої дихотомії дозволило китайському керівництву органічно з'єднати національну культуру із запитами державної ідеології і адаптувати її до вимог ринку. При цьому держава залишила за собою контроль над культурною галуззю, що виконує функцію ідейно-патріотичного виховання громадян, і створило умови, необхідні для

розвитку індустрії, що виробляє культурний продукт як для внутрішнього, так і для зарубіжного споживача.

Новітні тенденції розвитку культурної галузі Китаю знайшли відображення в представленому в травні 2017 р. ЦК КПК і Державною радою КНР доповненні до плану на 13-у п'ятирічку. П'ятирічний план реформування індустрії культури має на меті перетворити її до 2020 р. в один із стержнів китайської економіки. Досягнення цієї мети припускає зниження порогу входження приватного капіталу в сектор культури, збільшення об'ємів державної підтримки китайських підприємств, впроваджувальних інновацій у сфері культури і інформаційних технологій, створення і розвиток широкої мережі «аналітичних центрів з китайською специфікою» як провідників ідей КПК у світі і важливого елементу культурної індустрії. [16]

Останніми роками урядом КНР були прийняті цілий ряд програм («Культурний Китай. Розквіт на чотирьох морях», «Китайські таланти і мистецтва», «Китайська традиційна медицина», «Подорож в Китай у пошуках своїх коренів»), які націлені на посилення впливу китайської культури за кордоном і демонстрацію світу нового образу Китаю. Прикладом використання Китаєм «м'якої сили» може служити так звана «фасадна політика», коли для іноземців створюються найбільш сприятливі умови для «правильного» сприйняття культурного, економічного і соціального розвитку Китаю. У її рамках китайським прикордонним територіям надається державна підтримка для створення вигляду Китаю, що благополучно розвивається. [17]

Наприклад, китайське місто Хейхе, яке знаходиться на березі Амура, навпроти російського Благовещенська, отримує державні субсидії на благоустрій міського середовища, у тому числі на неонову ілюмінацію архітектурних об'єктів, що виходять фасадом саме до російського берега. Велике значення в КНР надають і розвитку в'їзного туризму. Добре відомий, зокрема, курорт світового рівня на острові Хайнань.

Потужний потенціал «м'якої сили» КНР має китайська діаспора - одна з найбільших у світі, що налічує, за різними оцінками, від 35 до 50 млн чоловік.

Мільйони етнічних китайців і їх нащадки пустили корені у бізнесі, культурі і політиці всього світу. У США, наприклад, мешкають від 2 до 3,5 млн етнічних китайців.[18] Але велика частина - близько 75% - китайської діаспори сконцентрована в країнах Південно-східної Азії, де особливо міцні її економічні позиції. Так, в Таїланді вихідці з Китаю контролюють більше 80% компаній, що котируються на фондовій біржі, в Малайзії - 62%, на Філіппінах - більше 50%, а в Індонезії їм належать 70% усіх корпоративних активів в країні.[19]

Етнічні китайці і їх нащадки, що емігрували в країни Південно-східної Азії, виявляють економічну цікавість передусім до сфери обслуговування(від роздрібної торгівлі до банківської сфери) і до таких галузей, як металургія, будівництво, добувна промисловість, електроенергетика . При цьому не можна сказати, що моделі інтеграції китайської діаспори в суспільства цих країн ідентичні: в Індонезії і Малайзії китайці фактично не асимілювалися з місцевим населенням, діаспори в Таїланді, В'єтнамі і на Філіппінах вважаються такими, що асимілюються, а в Сінгапурі зарубіжні китайці зайняли домінуюче положення . І в усьому регіоні сильна національна самоідентифікація етнічних китайців, що обумовлено їх гордістю за стрімкий соціально-економічний підйом КНР і активною роботою китайського керівництва зі своїми діаспорами.[20]

Взагалі політикові офіційного Пекіна відносно зарубіжних співвітчизників можна назвати зразковою. У діаспоральній політиці КНР успішно комбінуються різні її моделі(репатріаційна, патерналістська, прагматична), що дозволяє транслювати через представників китайських громад за кордоном власну «м'яку силу» і китайські цінності, а також стимулювати найбільш перспективних і корисних для КНР китайців до повернення на історичну батьківщину [27]. Завдяки активній підтримці співвітчизників за кордоном міняється і їх поведінка: якщо раніше китайці зберігали свою ідентичність у вузьких рамках діаспори, що компактно мешкає на тій або іншій території(відомих «китайських кварталів», або «чайна-

таунов»), то сьогодні вони роблять це за допомогою тісних контактів з батьківщиною. У XXI ст. навіть виник феномен «тайкунжень» («космонавт»), за кордоном, а один або декілька її членів здійснюють регулярні поїздки в Китай коли китайська сім'я постійно мешкає.

Економічний напрям також грає значну роль в «м'якої сили» стратегії КНР і представлений в першу чергу китайськими інвестиціями за рубіж. Грань між державними і недержавними компаніями в Китаї дуже тонка, а тому для просування політичних інтересів держави нерідко використовуються приватні інвестиції. Інвестиції - важливий інструмент позиціонування КНР у світі, забезпечення національної економіки ресурсами і ринками збуту, а також «м'якого» впливу на інші країни через фінансування взаємовигідних проєктів. Характерно, що подібна «дипломатія чекової книжки» як елемент зовнішньоекономічної політики Китаю і поліпшення власного іміджу за кордоном супроводжуються апеляцією китайської влади до принципу невтручання у внутрішні справи інших країн. Офіційний Пекін взагалі мало турбує міру «демократичності» того або іншого режиму, особливо коли йдеться про держави Азії і Африки з авторитарною або напівавторитарною формами правління. Проте КНР висуває одно жорстку вимогу, що є умовою зарубіжних інвестицій : країна-реципієнт повинна офіційно визнати існування «одного Китаю» і розірвати дипломатичні відносини з Тайванем у тому випадку, якщо вони раніше були встановлені. Як правило, у держав, що розвиваються, потребують зарубіжних фінансових вливань, дотримання вказаних вимог КНР не викликає труднощів. Система зарубіжного інвестування, що в цілому склалася, стала логічним продовженням Пекінського консенсусу як успішній і привабливій моделі політико-економічного розвитку, ідеї ринкової економіки і однопартійної політичної системи, що синтезувала.[29]

Ще один компонент китайської «м'якої сили» утворюють деякі види зовнішньополітичної і зовнішньоекономічної діяльності КНР, спрямовані на боротьбу з нетрадиційними загрозами, в ході якої Китай проявляє себе як

відповідальна держава. Боротьба з подібними викликами включає використання Народно-визвольної армії Китаю для проведення міжнародних контртерористичних операцій і кампаній по евакуації мирного населення із зон озброєних конфліктів; сприяння зусиллям ООН із забезпечення і підтримки світу(по кількості громадян, що беруть участь в миротворчих місіях і операціях ООН, Китай займає перше місце серед постійних членів Ради Безпеки); надання міжнародної допомоги при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій(так звана «кризова дипломатія»); спільне морське патрулювання для підтримки безпеки на морі, пошуку і порятунку людей, постраждалих під час корабельної аварії, для обміну інформацією про нелегальний морський промисел, відвертання конфліктів між промисловими артілями, ліквідації морського піратства і знищення підводних мін.

Основним інструментом для реалізації вказаних вище напрямів політики «м'якої сили» в Китаї являється публічна дипломатія. У роботах китайських дослідників-міжнародників термін «публічна дипломатія» («гунгун вайцзяо») з'явився в 1990 р., коли професор Чжоу Ципен використав його в книзі «Зарубіжна дипломатія». Пізніше, в 2011 р., колишній голова прес-канцелярії Державної ради КНР Чжао Цичжен виділив загальні риси публічної дипломатії усіх країн, що використовують її як інструмент зовнішньої політики. «Публічною дипломатією, - відмітив він, - керує уряд, її об'єктом є уряди і народи інших держав, її мета - поліпшити образ держави, яка її реалізує». Паралельно в китайський політичний і науковий лексикон було введено ще одно поняття - «народну дипломатію» («миньцзян вайцзяо»). Чжао Цичжен визначав її як «зовнішні контакти, здійснювані за власною ініціативою в різноманітному і різноманітному міжнародному співтоваристві право-суб'єктними організаціями, в офіційну компетенцію яких не входить державна дипломатія, або фізичними особами в ім'я державних інтересів своєї країни, цілей офіційної дипломатії, або для заповнення недоліків офіційної дипломатії, або в ім'я збереження миру у всьому світі і захисту загальних

інтересів людства» . На наш погляд, в даному випадку доречно говорити про китайську громадську дипломатію. [30]

Таким чином, на сьогодні, за визначенням Чжао Цичжена, в Китаї склалася триланкова система дипломатії, що складається з державної(традиційною) дипломатії, здійснюваної по лінії «держава - держава», публічної дипломатії, що включає взаємодію по лінії «держава - суспільство», нарешті, громадській, або народній дипломатії, що має на увазі роботу по лінії «суспільство - суспільство» . Російський дослідник С. В. Кривохиж виділяє три головні вектори у рамках публічної і народної дипломатії Китаю : інформаційно-просвітницьке, культурно-освітнє і іміджеве . Активна робота за вказаними напрямками ведеться профільними державними відомствами, китайськими некомерційними організаціями, організаціями системи вищої освіти, згаданою вище мережею Інститутів і Класів Конфуція, а також китайськими ЗМІ.

Незважаючи на істотні успіхи в застосуванні «м'якої сили» в зовнішній політиці, Китай стикається сьогодні з рядом проблем в цій сфері. Як справедливо помічає російський дослідник Е. В. Соловйова, в очах переважної більшості іноземців Піднебесна досі є «сумнівною сумішшю застарілих ідей, фантастичних надій, невикорінних забобонів і необґрунтованих страхів». Влада Китаю, звичайно ж, усвідомлює те, що подібні складнощі існують, і намагаються кардинально змінити свій імідж. Проте Пекіну важко боротися з тими, що формують міжнародну громадську думку західними ЗМІ, які мають майже необмежені ресурси в цій області. Представляється, що в найближчій перспективі сприйняття КНР в деяких частинах нашої планети як і раніше буде швидше негативним, чим позитивним. Адже більшість західних ЗМІ основну увагу приділяють не успіхам китайської модернізації і економічним досягненням країни, а порушенням в КНР прав людини , зростаючим військовим витратам, екологічним проблемам, важким умовам праці на китайських заводах.

Є і інші проблеми - неоднорідність культурного рівня населення в місті і селі, зростаюче соціальне розшарування, корупційні скандали, по суті однопартійна система і дефіцит демократії, сепаратизм Тибету і Синьцзяна, територіальні претензії до сусідніх держав. Усе це значною мірою нівелює зусилля Пекіна із вибудовування позитивного іміджу на міжнародній арені. Крім того, геополітичними супротивниками КНР активно підігрівається міф про китайську загрозу, який з урахуванням непростих стосунків Китаю з більшістю його сусідів знаходить благодатний ґрунт для поширення в цілій низці країн.

Ефективне застосування «м'якої сили» КНР ускладнюється і традиційним прагненням зарубіжних китайців жити в ізоляції. Найбагатша культура Піднебесної мало впливає на корінне населення зарубіжних країн, залишаючись надбанням тільки самих китайців. Майже в усіх країнах проживання у етнічних китайців є власні магазини і розважальні центри, в яких рідко зустрінеш представників місцевого населення, свої школи і вищі навчальні заклади, в яких можуть вчитися лише вихідці з китайських сімей. А з огляду на те, що китайська культура і мова важко переймаються іншими народами, формування і підтримка позитивного іміджу Китаю у світі ускладнене.

Експерти відмічають наявність і ряду інших проблем, пов'язаних з ключовим ресурсом китайської «м'якої сили» - національною культурою. Так, професор Ван Юєчуань вважає, що успішному просуванню китайської культури за рубеж перешкоджають «культурні хвороби «колонізації культури», «колонізації мови» і втрата балансу в духовній сфері», «комплекси культурного самоприпинення і поразенства», що створили у китайців. Американський експерт Дж. К. Рамо підкреслює, що китайські чиновники, відповідальні за виведення національної культури за рубеж, не зраджуючи традиціям, вибирають для культурного експорту старі китайські кліше - бойові мистецтва, чай, китайський балет, тобто не зовсім розуміють, як використати потенціал китайських культурних лідерів сучасності.

Проте популярність китайської традиційної культури і китайської мови в ХХІ ст. незмінно росте, причому на усіх континентах. Китайська діаспора вносить істотний вклад у встановлення культурних і інших зв'язків з народами зарубіжних держав, розвиваються науково-гуманітарні і студентські обміни, Інститут Конфуція стає найбільшою культурно-освітньою організацією у світі, посилюють свій вплив китайські ЗМІ. Важливим показником присутності Китаю у світовому інформаційному просторі є медіа-проекти, що нестримно набирають оберти, використовують інструменти «публічної дипломатії Web 2.0», а також культурна індустрія КНР, що включає шоу-бізнес, анімацію, комп'ютерні ігри, кінематографію, телебачення, видавничу діяльність, рекламу. І хоча основними споживачами культурної продукції все ще залишаються етнічні китайці, що мешкають за кордоном, роль іноземної аудиторії теж росте.

Незважаючи на об'єктивні перешкоди і труднощі, з якими стикається реалізація китайської стратегії «м'якої сили» і публічної дипломатії, Китайська Народна Республіка виходить на авансцену світової політики, кидаючи виклик традиційним гравцям - США, державам ЄС і Японії. Є усі підстави вважати, що незабаром Китай стане не лише першою економікою світу, але і визнаним лідером у сфері застосування «м'якої сили» - невід'ємного елементу зовнішньої політики будь-якої великої держави в ХХІ ст.

РОЗДІЛ 2. ГЕОПОЛІТИЧНИЙ КУРС, ПЛАНИ ТА СТРАТЕГІЇ КНР

2.1 Геополітична ініціатива «Один пояс, Один шлях»

З моменту свого запуску у кінці 2013 року китайська ініціатива «Один пояс, один шлях»(ОПОШ) досягла багатьох відчутних результатів, які можуть мати тривалий вплив на соціально-економічний розвиток приймаючих країн і геополітичну динаміку світ. Його поява в міжнародному політичному дискурсі міняє основи мислення і логіку традиційної геополітичної конкуренції. Тоді як західні країни схильні інтерпретувати BRI як частину прихованої геополітичної стратегії Китаю, спрямованої на остаточне управління світом, Китай і більшість країн, що розвиваються, розглядають його як стратегію міжнародної співпраці, спрямованої на поліпшення глобального зв'язку, комунікації і співпрацю з метою створення збалансованішої і справедливішої світової системи. Щоб підтримувати сприятливе міжнародне середовище для подальшого просування ОПОШ, Китаю необхідно краще пояснити деталі, що стосуються ініціативи, а також її роль в загальній стратегії країни по розвитку миру. Між тим, Китай повинен відповідати своїм словам і справам на глобальних аренах, щоб завоювати більше довіри і підтримки з боку міжнародного співтовариства в спільній реалізації ініціативи.

Запущена в 2013 році китайська ініціатива «Один пояс, один шлях»(ОПОШ) була розцінена багатьма китайськими оглядачами як нова геополітична стратегія Китаю, спрямована на розширення сфери його діяльності. Вплив, просування нових норм міжнародного економічного співробітництва і просування нового світового ладу. Хоча китайський уряд і наукові круги постійно відстоюють цю ініціативу, Сполучені Штати, Європейський Союз і деякі з Близьких сусідів Китаю також обмірковують свої плани по розширенню участі в регіональній економіці і безпеці, що ще більше

посилює враження людей про все інтенсивніше геополітичне суперництво, особливо в Индо-тихоокеанському регіоні. [32]

Наскільки бурхливо міжнародне співтовариство відреагувало(чи багато чого чекало від) на ОПОШ? Зокрема, чи є ОПОШ новою геополітичною стратегією Китаю? Якщо ні, то яка його справжня мета? І яка міжнародна стратегія Китаю сьогодні?

2.2. ОПОШ в геополітичній перспективі

Ініціатива «Один пояс, один шлях» відноситься до «Економічного поясу Шовкового шляху(ЕПШШ) « і «Морського Шовкового шляху 21 століття(МШШ) », запропонованому президентом Китаю Си Цзиньпином у вересні і жовтні. 2013 р. відповідно. Згідно з Білою книгою Китаю, опублікованою у березні 2015 року, ОПОШ спрямований на: «з'єднання азіатського, європейського і африканського континентів і прилеглих до них морів, створення і зміцнення партнерських стосунків між країнами, розташованих уздовж «Поясу», створюють багатовимірні, багаторівневі і складені мережі зв'язку і забезпечують диверсифікований, незалежний, збалансований і стійкий розвиток в цих країнах».

У «Білій книзі» детально говориться про п'ять пріоритетних областей(координація політики, можливість підключення об'єктів, безперешкодна торгівля, фінансова інтеграція і зв'язок між людьми, пізніше названий «п'ятьма взаємозв'язками»). У Білій книзі підкреслюється, що це «Амбітне економічне бачення (виділено автором) відкриття і співпраці між країнами, розташованими уздовж поясу і шляху». Яким би грандіозним не здавався, ОПОШ це розпливчатий концепт, що в першу чергу, демонструє політичну готовність до зміцнення співпраці з сусідніми країнами, а не прагнення до ретельно продуманих цілей і дій.

Згідно традиції Комуністичної партії Китаю(КПК), кожне нове керівництво висуватиме оновлену міжнародну стратегію(хоча вони рідко

помітно відрізняються від попередньої) або, принаймні, нове бачення або слогани, ґрунтовані на усебічній оцінці нового внутрішнього і міжнародного середовища, з яким стикається Китай.

Сі Цзиньпін не був виключенням. Після того, як він був обраний Генеральним секретарем на 18-му Національному конгресі КПК в листопаді 2012 року(він став президентом Китаю тільки у березні 2013 року), стратегічне оточення Китаю дійшло до висновку, що Китай має три основні проблеми: перша - це надмірна промисловість і послаблення темпу економічного зростання, який вимагає ширший спектр міжнародної співпраці заради виходу на більші зарубіжні ринки; другий – послаблення світової економіки і потенційний регрес глобалізації, який спровокував новий потік регіональної або субрегіональної співпраці, такий як Регіональне Усеосяжне Економічне Партнерство(ВРЕП); і третьою була стратегія адміністрації Обама по відновленню балансу в Азії, яка привела до стратегічного відчуження між Китаєм і багатьма його сусідами, включаючи Японію, В'єтнам і Філіппіни.

Саме на цьому фоні Си запропонував ЕПШШ і МШШ, щоб знайти нові шляхи міжнародного економічного співробітництва і тим самим понизити напруженість в сусідніх країнах; це відповідало китайській стратегії «мирного розвитку» попереднього десятиліття. Тільки на Центральній нараді по дипломатії добросусідства, що відбувся в жовтні 2013 р., ОПОШ був згаданий як комбінована ініціатива(хоча і з декількома конкретними кроками для реалізації) і пізніше записано в документі 3-го пленарного засідання 18-го з'їзду КПК.[33]

Як відмічає китайський експерт по ОПОШ: «2013 рік знаменує собою пропозицію ОПОШ, 2014 рік свідчить про його ретельне політичне обговорення, в 2015 році підкреслюється важливість проектування на вищому рівні, а в 2016 році відзначається міжнародна згода на ініціативу у вигляді запуску знакових проектів». Те, що ОПОШ був на слуху як усередині країни, так і для всього світу, ще до того, як з'явився розпливчатий план, є особливим випадком в міжнародній поведінці Китаю, яка створює ґрунт як для завищених

очікувань, так і для завищеної обережності в міжнародному співтоваристві згодом.

Через п'ять років після його оголошення ОПОШ став основною міжнародною стратегією співпраці Китаю, спрямованою на його економічний розвиток. Зараз Китай підписав угоди про співпрацю більш ніж з 100 країнами і міжнародними організаціями. Що ще важливіше, ОПОШ став свідком конкретних і стійких досягнень в області будівництва інфраструктури, торгівлі і заохочення інвестицій, спільного будівництва промислових парків і зон вільної торгівлі, фінансову співпрацю і культурний обмін, які сприяють економічному і соціальному прогресу як Китаю, так і співпрацюючих країн. Як перша ініціатива, запропонована країною, що розвивається, для глобального економічного співробітництва, ОПОШ знаменує тверду готовність китайського керівництва почати новий раунд реформ і відкритися щоб активніше брати участь у світовій економіці і підвищити роль Китаю в глобальній економічній і політичній аренах.

Чи має «Пояс» яку-небудь геополітичну вагу? Відповідь - безперечно так. Як обговорювалося вище, основним міркуванням, що лежить в основі його пропозиції, є зниження напруженості і зміцнення взаємної довіри з сусідніми країнами, щоб забезпечити мирне середовище для розвитку Китаю. Вважається, що тісніші економічні зв'язки і зв'язки між людьми допомагають розсіяти ворожість і сприяти співпраці в області безпеки. У цьому сенсі ОПОШ сприяє збереженню сприятливого стратегічного простору для довгострокового розвитку Китаю. [36]

Проте він не призначений ні для розширення «сфери впливу» Китаю, ні як геополітична стратегія конкуренції із Сполученими Штатами або будь-якою іншою країною за регіональне панування. По-перше, кінцева мета ОПОШ була поставлена так, щоб сприяти загальному розвитку принципів взаємодії по вільній волі і консультацій на рівних, а не прагнути до влади або контролю через державно-центрований підхід. По-друге, «Пояс» був орієнтований на конкретні бізнес-проекти або соціальні проекти для

зміцнення економічних і соціальних зв'язків («п'ять взаємозв'язків»), а не на геостратегічних елементах, таких як політичну співпрацю і співпрацю у сфері безпеки. По-третє, ОПОШ - це відкритий і інклюзивний механізм, ґрунтований на принципах «широких консультацій, спільного вкладу і загальних вигод». Він вітає усі бажаючі країни (включаючи Сполучені Штати) до участі і в цілому прийняв загальні міжнародні правила і норми, залучаючи кошти, технології і таланти зі всього світу. Таким чином, можна сказати, що ОПОШ - це стратегія міжнародної співпраці Китаю з потенційними геополітичними наслідками, а не новий план Маршалла, оскільки він не спрямований на створення виняткового економічного блоку і не припускає примусових інституціональних змін в країнах-учасниках.

2.3. Перегляд великої стратегії Китаю

З моменту проведення реформ і відкритості чотири десятиліття тому «велика стратегія» Китаю завжди була зосереджена на саморозвитку, з цілями, що піддаються кількісній оцінці, відносно зростання ВВП і рівня життя населення, які були встановлені і виконувалися за одне або два десятиліття. Відповідно, його міжнародна стратегія (від повторної взаємодії з глобальною системою в 1980-х і 1990-х роках до освітлення мирного розвитку з 2000-х років) полягала в тому, щоб служити його внутрішньому розвитку за рахунок підтримка мирної міжнародної атмосфери і співпраці, особливо стабільних стосунків з іншими великими державами. Олімпійські ігри в Пекіні і рішуча відповідь Китаю на глобальну фінансову кризу 2008 року значно зміцнили упевненість самого Китаю, а також очікування міжнародного співтовариства відносно того, що Китай гратиме важливішу роль, і, отже Китайський фундаментальний принцип почав зміщуватися з акценту на «збереженні низького профілю» на «активнішу роль на міжнародній арені».[38]

Хоча в міжнародній стратегії Китаю зберігається первинна мета - підтримка сприятливих умов для мирного розвитку країни, в ній дійсно

проявляються деякі нові риси і тенденції. Міжнародна стратегія Китаю при президентіві Сі оформилася до 2015 року, продемонструвавши п'ять основних змін в порівнянні з минулими десятиліттями:

- 1) Активне просування регіонального світу і стабільності із залученням додаткових ресурсів;
- 2) Прагнення до побудови стосунків між великими державами нового типу з прагматичнішими зусиллями;
- 3) Виділення дипломатії сусідів як центрального елементу своєї глобальної стратегії;
- 4) Підвищення його почуття міжнародного вкладу і відповідальності в наданні глобальних громадських товарів;
- 5) Захист своїх основних інтересів з більшою рішучістю і жорсткішими зусиллями.

В цілому нова китайська міжнародна стратегія відрізняється більшою упевненістю і рішучістю в захисті передбачуваних основних інтересів Китаю і рішучішими кроками до досягнення вікових амбіцій «великого омолодження». китайській нації; « але в той же час він також відводить Китаю активнішу і відповідальнішу роль в підтримці глобального світу і стабільності, а також в посиленні регіональної економічної інтеграції. З точки зору геополітики, зіткнувшись із зростаючими загрозами світу і стабільності в Азіатсько-тихоокеанському регіоні, Китай зробив активні заходи по поліпшенню свого середовища безпеки і зміцненню міцного і загальноприйнятого порядку регіональної безпеки на основі «Нової концепції безпеки в Азії», запропонованій Головою Сі на саміті по ядерній безпеці в Гаазі у березні 2014 р. Хоча уряд Китаю не розробив офіційного плану, він підтвердив своє бачення просування усеосяжної платформи для посилення колективної безпеки, рухомої провідними державами на основі їх консенсусу, «консультативно-співробітницький підхід », який включає зусилля із побудови взаємної довіри і соціально-економічної інтеграції. Саме в цьому

відношенні ОПОШ служить важливою частиною міжнародної стратегії Китаю.

Поза сумнівом, кінцева мета Китаю - стати найсильнішою державою і вийти в центр світової арени, так звана «китайська мрія». Проте це не гегемоністська мрія, а мрія конфуціанського характеру, яка підкреслює мирний, консультативний і загальнодоступний підхід до побудови гармонійного світу. У цьому суть закликів президента Сі до усіх країн - працювати разом для створення «співтовариства спільного майбутнього для усього людства». Що стосується зростаючих тенденцій популізму і націоналізму у всьому світі, прикладом яких є Брексіт і доктрина президента Трампа «Америка передусім», ОПОШ Китаю і інші зусилля із зміцнення міжнародної співпраці не лише сприяють економіці і глобальному статусу Китаю, але і допомагають стабілізувати ситуацію світової економіки і політичної ситуації, що, у свою чергу, лише в користь для розвитку Китаю. Таким чином, ОПОШ зазвичай розглядається китайськими стратегічними кругами як ключ до відкриття «вікна стратегічних можливостей» для мирного розвитку Китаю. [44]

Чому ж тоді «Пояс» викликав багато підозр у світі з приводу «прихованої геополітичної діяльності» Китаю? В основному є три причини. По-перше, неоднозначність цілей і підходів ОПОШ. Оскільки через декілька років після його пропозиції не було оголошено чіткого плану реалізації, існує безліч інтерпретацій характеру ОПОШ навіть в китайських стратегічних і академічних кругах. Згідно із статистикою, в період з 2014 по 2017 рік було опубліковано близько 49000 наукових статей про «Пояс», в яких ОПОШ давалися різні визначення, будь то «ініціатива», «стратегія» або «політика». Фактично, існувало таке широко поширене нерозуміння з приводу ОПОШ, що китайське державне інформаційне агентство Сінхуа було вимушене в 2017 році видати указ, що забороняє використання «стратегії ОПОШ» в усіх державних засобах масової інформації. Тим не менш, є багато наукових статей

і статей в ЗМІ, в яких обговорюється «геополітичне значення ОПОШ», що посилює сумніви міжнародного співтовариства.

Друга причина криється в явному розриві між пацифістською риторикою Китаю і напористою поведінкою останніми роками. Як відмічає професор Ши Иньхун, провідний китайський стратег, керівництво президента Сі, схоже, у своїх словах і діях висунуло два, що суперечать один одному набору ідей: один підкреслює орієнтацію Китаю на «мирний розвиток», щирі зусилля із створення «нового типу великих стосунків» із Сполученими Штатами і тісніше співпрацювати з ними у вирішенні важливих питань безпеки, що стосуються Північної Кореї, Сирії і Ірану, а також конкретних заходів по реалізації їх» політика добросусідство «, особливо з асоціація держав південно-східної Азії. (ASEAN); інший, проте, припускає, що Китай займає агресивнішу лінію, включаючи, серед іншого, зміщення основної мети Народно-визвольної армії Китаю(НОАК) з військової модернізації на «здатність битися і битися звияжно» гучні повідомлення про нові досягнення в нарощуванні військової потужності Китаю і посилення позиції відносно територіальних і морських суперечок з сусідніми країнами. Оскільки економічна і військова потужність Китаю продовжує швидко рости, це природно для інших країн надавати геополітичному аналізу будь-які масштабні кроки Китаю; не лише ОПОШ, але і Азіатського банку інфраструктурних інвестицій(АБІІ), Усеосяжному регіональному економічному партнерству(УРЕП) і іншим економічним ініціативам.

Третя причина пов'язана з дискурсом «неоколоніалізму», який є потенційним результатом реалізації ОПОШ. Часто стверджують, що, збільшуючи тягар державного боргу і перетворюючи менш успішні країни, що розвиваються, на ринок імпорту китайських товарів, ОПОШ зміцнює економічне і політичне панування Китаю в Азії і Африці, таким чином розширюючи сфери свого геополітичного впливу. Як обговорювалося вище, ОПОШ є усеосяжним економічним механізмом, сприяючим загальному розвитку за допомогою консультацій і спільних зусиль, а не корисливої

експлуатації і одностороннього потоку технологій і багатства. Величезного ентузіазму країн, що розвиваються, в ОПОШ (як це було видно на першому форумі «Один пояс, один шлях по міжнародній співпраці», що відбувся в травні 2017 року) досить, щоб спростувати аргумент про «неоколоніалізм».

Коротше кажучи, ОПОШ є важливою частиною міжнародної стратегії Китаю по забезпеченню сприятливих умов для стійкого розвитку, які мають ключове значення для досягнення його великої стратегічної мети : продовжувати мирний розвиток і стати воістину великою державою з міжнародним визнанням. В порівнянні з войовничими і/або меркантилістськими підходами висхідних держав в історії, які будували своє багатство і славу на завоюваннях, експлуатації колоній, або монополії на певні стратегічні ресурси, Китайський ОПОШ(відкритий, інклюзивний, і орієнтований на поліпшення комунікації і взаємодії для загального розвитку) відповідає керівному принципу міжнародної взаємодії країни за останні десятиліття, втіленому в його усе більш яскраво виражені цілі побудови «співтовариства спільного майбутнього для людства» з іншими країнами.

2.4. Майбутнє ОПОШ і його геополітичні наслідки

Хоча китайський уряд все більше прояснює мету, принципи і плани ОПОШ, і велика кількість спільних проектів між Китаєм і країнами, що входять в ОПОШ по зміцненню економічних і соціальних зв'язків знаходиться у стадії реалізації, багато китайських учених вважають, що ОПОШ створений передчасно, не лише тому, що Китаю все ще бракує економічної потужності і м'якої сили, щоб очолити таку грандіозну ініціативу, але, що більше важливо, тому що це неминуче посилить менталітет «китайської загрози» і спонукає до більш урівноважуючих , якщо не стримуючих дій США і інших великих держав. Вони стверджують, що кращий спосіб зберегти сприятливе міжнародне середовище - це залишатися в тіні на міжнародній арені, просуваючи регіональну інтеграцію за допомогою двосторонніх або міні-

багатосторонніх підходів, щоб уникнути «надмірного розширення» китайського впливу. Інші супротивники «Поясу» схильні розглядати потенційно великі економічні витрати ОПОШ і сумніватися в тому, що плюси виявляться більше, ніж мінуси (у тому числі і геополітичні) для довгострокового розвитку Китаю.[46]

Дійсно, для країни розумно пожертвувати короткостроковими економічними вигодами заради довгострокових стратегічних інтересів, як, ймовірно, поступив би Китай при укладенні угод з потенційними партнерами. Але як Китай може гарантувати правильність розрахунків? Хоча китайський уряд повторив, що ОПОШ - це не лише «дитина» Китаю, більшість інших країн, що розвиваються, особливо африканські, звертаються до Китаю по додаткову фінансову і технологічну допомогу, що викликає багато суперечок в китайському суспільстві про те, чи повинен Китай брати на себе так багато зобов'язань перед іншими країнами, тоді як його власне населення все ще стикається з такими серйозними проблемами, як бідність, безробіття і відсутність фінансування для приватних підприємств. Мабуть, що при скороченні фінансової бази державних витрат із-за уповільнення економічного зростання і гостріших торгових суперечок із Сполученими Штатами у китайського уряду буде менше ресурсів для того, щоб так же енергійно управляти ОПОШ, що може підірвати готовність інших країн продовжувати участь в ініціативі.

Більше того, за останні п'ять років ОПОШ зіткнувся з неабиякою долею проблем і невдач: призупинені проекти через зміну керівництва або політики приймаючих країн, такі як проект високошвидкісної залізниці Сінгапур-Малайзія і проект залізниці Східного узбережжя в Малайзії; відкладені проекти із-за неадекватних екологічних або соціальних міркувань, такі як гребля Мітсоне в М'янмі і проект Китаю з Таїландом «Високошвидкісний потяг для рису»; проблемні проекти через місцеві загрози безпеки, такі як нафто- і газопроводи між Китаєм і М'янмою; і згорнуті проекти через викриття корупції, такі як проект будівництва дороги уздовж Китайсько-

пакистанського економічного коридору(КПЕК). Як попереджає колишній посол Китаю в ООН Ша Цзукан , якщо ці проблеми не будуть вирішені ефективно, ми можемо побачити багато корупції, порушення місцевого законодавства, погіршення місцевого довкілля, часті страйки і публічні демонстрації, навіть тероризм, націлений на китайців уздовж « Поясу і Шляху » через 10-20 років.

Проте, найбільша проблема для ОПОШ може полягати в його «величині». Сьогодні майже кожен план економічного і соціального співробітництва між Китаєм і країнами Азії, Європи, Африки і Латинської Америки помічений як проект, пов'язаний з ОПОШ, щоб притягнути більше державних ресурсів і уваги керівництва; навіть пропозиція Китаю про дослідження нового торгового маршруту через Арктику носить назву «Полярний шовковий шлях(ПШП) » або «Шовковий шлях по льоду». Це надавало ОПОШ занадто велику вагу і очікування, оскільки будь-який серйозний збій в конкретних проектах підірвав би довіру людей до усього ОПОШ. Оскільки між Китаєм і Сполученими Штатами насувається торгова війна і навіть «нова холодна війна», Китай неминуче зіткнеться з посиленням економічного протекціонізму з боку всього світу. Якщо йому не вдасться стабілізувати свої економічні стосунки із Сполученими Штатами і своєчасно і рішуче почати новий раунд усеосяжної відкритості, то ОПОШ неминуче зустрине більший опір з боку як західних, так і таких, що розвиваються країн.

Незважаючи на низку грандіозних завдань, ОПОШ продовжує набирати оберти і зміцнювати регіональний вплив Китаю, а також його міжнародний статус.

З економічної точки зору, у стадії реалізації знаходиться ряд спільних інфраструктурних проектів, таких як залізниця Момбаса-Найробі, високошвидкісна залізниця Джакарта-Бандунг, проект будівництва дороги уздовж Китайсько-пакистанського економічного коридору(КПЕК) і автомобільний міст Хейхе, що сполучає Китай і Росію. Китай також відкрив сотні нових повітряних, наземних і морських маршрутів в країни, що входять

в ОПОШ, за останні п'ять років. Ці проекти і маршрути на даний момент не лише сприяють фінансовій і технологічній співпраці між Китаєм і приймаючими країнами, але і значно поліпшать їх торгове і економічне партнерство в довгостроковій перспективі. В якості доказу, об'єм торгівлі Китаю з країнами, охопленими ОПОШ, досяг 1,44 трильйона доларів США в 2017 році, що на 13,4 відсотка більше, ніж в попередньому році і на 5,9 процентних пункту перевищує темпи зростання загального обсягу зовнішньої торгівлі Китаю; до червня 2018 року Китай досяг угоди з сімома країнами, що входять в систему ОПОШ, про організацію клірингу юаня, що ще більше підвищило інтернаціоналізацію юаня.

У політичному аспекті Китай уклав угоди про співпрацю з більш ніж 90 національними урядами по створенню ОПОШ, і вони спільно випустили безліч конкретних планів по реалізації угод, таких як Стратегічне планування на період до 2030 року по комунікаціях в субрегіоні Великого Меконгу, Стратегія розвитку залізниці до 2030 року для Центральноеазіатського економічного співробітництва і Стратегічний план ChinaASEAN по співпраці в області комунікацій. Між тим, Китай підписав 76 двосторонніх документів про співпрацю в області культури і туризму з країнами, що входять в ОПОШ, і створив в цих країнах 16 культурних центрів, в яких до середини 2018 року було проведено більше 1600 заходів. Тісніша координація політики і зв'язку між людьми, апріорі, сприятимуть створенню стабільнішої і сприятливішої міжнародної атмосфери для майбутнього розвитку ОПОШ; не менш важливо, що вони допомагають поліпшити стосунки з сусідами Китаю, особливо з Японією, Індією, В'єтнамом і Філіппінами, які були залучені в жорстокі дебати з Китаєм із-за територіальних суперечок всього кілька років тому.

З військової точки зору багато західних спостерігачів побоюються, що великі інвестиції Китаю у будівництво більше 40 морських портів в 34 країнах(таких як порт Пірей в Греції, порт Хамбантота в Шри-Ланці і порт Гвадар в Пакистані) зупинять контроль над цими портами через зростаючу фінансову залежність приймаючих країн від Китаю, допомагаючи реалізувати

його стратегію «Перлинної нитки» для Індो-тихоокеанського регіону. Хоча такі побоювання необґрунтовані, китайський уряд так і не прийшов до думки про створення зарубіжних військово-морських баз, при цьому жодна з приймаючих країн не припустить абсолютного контролю Китаю над своїми морськими портами і, таким чином, стане лінією фронту для конфронтації великих держав, Китай дійсно використав багато з цих морських портів для військово-морських поставок при комерційному супроводі і міжнародних місіях для збереження світу в минулі роки. У міру того як військово-морський флот Китаю продовжує рости і проводити більше зарубіжних навчань, військове значення цих морських портів стане помітнішим. Проте довгострокове значення ОПОШ для безпеки полягає в його потенціалі допомогти зміцнити співпрацю в області безпеки між Китаєм і країнами, охопленими ОПОШ, і, таким чином, сприяти створенню нових механізмів безпеки за межами домінування США.

Найглибшим наслідком ОПОШ для глобальної геополітики може бути його поява в міжнародному політичному дискурсі, що сприяє формуванню нового мислення про те, як національні держави розвиваються і взаємодіють один з одним. У листопаді 2016 року ОПОШ був уперше згаданий в резолюції Організації Об'єднаних Націй (A / RES / 71/9), прийнятою Генеральною Асамблеєю, в якій міститься заклик «до подальших зусиль із зміцнення процесу регіонального економічного співробітництва, включаючи заходи по сприянню регіональної взаємозв'язаної, торгівлі і транзиту, у тому числі через ініціативи регіонального розвитку, такі як [Пояс і шлях]», щоб допомогти поліпшити ситуацію в Афганістані. Це ознаменувало початок міжнародного схвалення потенційної ролі ОПОШ в пом'якшенні напруженості як усередині країни, так і між конкуруючими країнами, а також в зміцненні світу за допомогою тіснішого спілкування і економічного співробітництва. Якщо геополітична гра між великими державами має тенденцію до змагання за інклюзивне економічне партнерство і участь в забезпеченні тісніших зв'язків, а не до гонки озброєнь, сфери впливу і виняткових політичних або військових

блоків, тоді логіка глобальної геополітики може змінитися для усіх, що приведе до збалансованішої і справедливішої міжнародної системи без домінування і маніпуляцій з боку великих держав.

Це, принаймні, частково пояснює, чому багато західних країн (зацікавлені сторони в міжнародній системі після холодної війни) все більше турбуються про ОПОШ Китаю і виступають проти своїх власних стратегій регіональної співпраці. Тоді як Сполучені Штати запропонували « Індотихоокеанську ініціативу » в липні 2018 року за підтримки Японії, Австралії і деяких інших країн, ЄС також випустив нову стратегію підключення до Азії з очікуваним стартовим фондом в 60 мільярдів євро, що дістала назву «Європейської версії» Поясу і шляху », яка широко поширена і розглядається як протипагу ОПОШ Китаю.

Навіть в цьому випадку такі ініціативи, орієнтовані на економічне співробітництво, слід заохочувати, оскільки вони допомагають регіональній інтеграції і розвитку, одночасно зменшуючи фінансовий тиск на Китай, щоб самостійно керувати будівництвом інфраструктури в Азії. Для усіх сторін буде вигідніше, якщо Китай, США, ЄС і інші великі країни зможуть досягти консенсусу відносно їх відповідних ролей і зобов'язань, щоб уникнути втрат і протидії між собою.

Проте, якщо такі кроки покликані обмежити геополітичний вплив Китаю, що розширюється, через ОПОШ, це матиме мало сенсу не лише тому, що ні Сполучені Штати, ні ЄС не мають таких же підтримуваних державою фінансових ресурсів, як Китай, для довгострокових інвестицій у будівництво інфраструктури в Азії, але що важливіше, тому що вони посилять геополітичну напруженість між Китаєм і Заходом і викличуть велику нестабільність в регіональній політиці і економіці, що приведе до економічних втрат і несподіваних загроз безпеки для усіх залучених сторін.

ОПОШ - це важлива людська спроба зміцнити світові зв'язки і поліпшити спілкування і співпрацю між країнами, особливо з урахуванням зростаючого протекціонізму і однобічності в Сполучених Штатах і деяких

інших великих країнах. Оскільки багато аспектів ОПОШ залишаються розпливчатими (що робить його гарячою темою для обговорення) для багатьох китайських спостерігачів навіть через п'ять років після його запуску, Китаю терміново необхідно протистояти переважаючим сумнівам і побоюванням міжнародного співтовариства з приводу ОПОШ, щоб добитися більшого розуміння і підтримки цього важливого глобального проекту.

По-перше, як розробник і кінцевий двигун ОПОШ, Китай повинен представити світу більше фактів і конкретних прикладів про проекти ОПОШ в приймаючих країнах (як успішних, так і невдалих), щоб зосередити глобальні дебати на таких припущеннях, як ОПОШ втілює нові амбіції Китаю правити світом на основі конкретніших розрахунків дії ОПОШ на приймаючі країни і глобальну економічну систему. Хорошим прикладом є дослідження, проведене Всесвітнім банком, яке показує, що ОПОШ значно скоротить час доставки і торгові витрати для країн ОПОШ(до 3,2 і 2,8 відсотки, відповідно) і для світу в цілому(до 2,5 і 2,2 відсотки відповідно). Такі конкретні дані говорять набагато голосніше, ніж стереотипні політичні заяви.

Між тим Китаю треба більше пояснювати, що таке ОПОШ, замість того, щоб сперечатися про те, чим він не є. Це вимагає глибшого вивчення «прото-теорії», що лежить в основі ОПОШ, такий як конфуціанська теорія «великої гармонії світу» і її сучасна версія «співтовариства спільного майбутнього для людства», «соціальна теорія міжнародних відносин підкреслюючи децентралізацію глобальної влади і побудову мережі глобального партнерства» , а також інші теорії глобалізації і глобального управління. Безумовно, китайські академічні круги вже розпочали з таких зусиль і виробили деякі цінні думки в цьому відношенні.

РОЗДІЛ 3. ПОЄДНАННЯ М'ЯКОЇ СИЛИ ТА ГЕОПОЛІТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ У ПОНЯТТЯ «РОЗУМНОЇ СИЛИ»

3.1 Детальний аналіз співвідношення геополітичної впливовості у виді «жорсткої сили» та «м'якої сили».

Стосунки між жорсткою і м'якою силою складні, складні і інтерактивні: вони не є ні ідеальною заміною, ні ідеальним доповненням, хоча часто вони посилюють один одного. Безумовно, сильний позитивний імідж може привести до набагато більшої кількості зобов'язань по забезпеченню безпеки, що, у свою чергу, може зміцнити жорстку оборону країни. І, звичайно, сила у формі визвольних воєн(гуманітарна інтервенція), безумовно, створить кращий імідж для держави-покровителя. Гілпін (американський учений в області міжнародної політичної економії і почесний професор політології і міжнародних відносин в школі державних і міжнародних стосунків імені Вудро Вільсона в Принстонському університеті), наприклад, вважає, що велика частина м'якої сили Сполучених Штатів після Другої світової війни підкріплюється програмою Рах Амерікана, ґрунтованою на американській військовій потужності.

В той же час, проте, помилкове використання одного виду влади може підірвати інший. Жорстка сила несе очевидні недоліки для іміджу, якщо вона проявляється в агресивно-односторонньому стилі: загрози, вторгнення або імперіалізм. Але дії, що посилюють м'яку силу, можуть бути такими ж дорогими з точки зору принесення в жертву жорсткої сили. Це позиція, яку займають багато американських прибічників одностороннього руху, випробовуючи відразу до заплутаних обмежень на індивідуальні дії, що створюються міжнародними угодами : наприклад, угоди про глобальне потепління гальмуватимуть американське економічне зростання, норми морського права обмежать доступ до важливих ресурсів, Міжнародний

кримінальний кодекс Суд може поставити під загрозу ефективність військових операцій за кордоном.

Більше того, відмінність між жорсткою і м'якою силою може бути дещо довільною і категорично недосконалою. Надання міжнародної допомоги, наприклад, може поліпшити імідж країни, але ця ліквідність може бути використана для закупівлі експортних товарів донорів або для виплати боргів банкам в країнах-донорах. Тут один інструмент генерує як жорстку, так і м'яку силу. Так само використання агресивної військової сили може створити позитивний імідж в країнах, які отримують вигоду з такої ініціативи : наприклад, звільнення Кувейту і захист Саудівської Аравії під час війни в Персидській затоці (ще один подвійний ефект при використанні єдиного ресурсу сили). Крім того, застосування або м'якої, або жорсткої сили саме по собі має складні наслідки у своєму власному специфічному контексті. Фактично, використання жорстких силових ресурсів може по-різному ослабити позицію жорсткої сили нації. Наприклад, військові звірства можуть посилити опір таким чином, що ослабить націю-агресора, якщо жертви або виростуть, щоб ненавидіти агресора, або відчуті, що таким злочинам можна протистояти. Крім того, використання загроз, які ніколи не виконуються, з часом може зменшити вплив нації, що видає такі пригрози. Так само використання ресурсів м'якої сили також може негативно позначитися на іміджі нації, якими б нешкідливими не були дії. Яскравим прикладом є презирство, яке багато хто випробовує до міжнародних організацій розвитку(МВФ, Всесвітній банк), тому що вони бачать в таких інститутах сприяння неоімперіалістичним економічним стосункам між Північчю і Півднем. У пов'язаному прикладі, тоді як багато хто приймає цінності західної культури, інші бачать в них джерело культурного імперіалізму і забруднення.

Інший цікавий ефект взаємодії між двома видами влади полягає в тому, що використання одного набору ресурсів може або заощадити, або збільшити потребу в іншому наборі ресурсів. Позитивний імідж може привести до результатів в таких сприятливих для країни межах, що фактично знижує її

потребу у використанні жорстких ресурсів, щоб добитися згоди з важливих питань. Наприклад, репутація лояльності може притягнути більше союзників, чия власна лояльність може звести нанівець необхідність витратити тверді ресурси для досягнення цілей зовнішньої політики. Більше того, прийняття обмежень на односторонні дії за допомогою ратифікації договору не може негативно вплинути на позиції відносної жорсткої сили, якщо така дія сприятиме аналогічним обмеженням з боку інших країн, як це було б у разі договорів про скорочення озброєнь. Отже, зменшення жорсткої сили може бути компенсоване ефектом м'якої сили. Проте непримиренність до різносторонності насправді може понизити позицію жорсткої сили, навіть якщо вона звільняє цю країну від обмежень. Таке могло б статися, якби реакція на таку непримиренність привела до більше антагоністичної міжнародної системи. У таких випадках непримиренна нація повинна буде компенсувати іншими способами (як жорсткими, так і м'якими), щоб відновити своє колишнє положення впливу.

Слід зазначити, що, хоча існує тенденція ототожнювати жорстку силу з матеріальними ресурсами і м'яку силу з нематеріальними ресурсами, їх принципова відмінність не залежить від відчутності. Навіть для Ная відчутність не є строгим джерелом диференціації між двома категоріями: можуть бути нематеріальні застосування жорсткої сили. Наприклад, загроза нематеріальна, але загроза - ця вкрай примусова дія. Більше того, велика військова сила може створювати ефекти тяжіння через «сприйняття непереможності». Народи можуть проявляти повагу і навіть захоплення, тому що вони хочуть, щоб їх асоціювали з переможцем. Так само м'яка сила може бути посилена за рахунок використання матеріальних ресурсів, оскільки матеріальні ресурси можуть знадобитися для введення політики і дій, що забезпечують м'яку силу.

Але зрештою, попри те, що ці два джерела влади взаємозв'язані і, отже, мають багато загальних якостей, реальна відмінність влади відбувається в контексті її використання. Для досягнення «м'якої сили» контекст

дій(матеріальних або нематеріальних) повинен відбивати певні принципи. У цьому ключі, як вже відзначалося, сама жорстка сила може використовуватися так, щоб викликати повагу і захоплення інших країн, якщо вона проявляється в діях, що узгоджуються з цими принципами.

Жорстка сила за своєю суттю не згубна. Жорстка сила, звичайно, потерпить невдачу або приведе до зворотного результату в посиленні впливу, якщо її використати не відповідно до цих принципів. Зрештою матеріальні ресурси можуть забезпечити як жорстку, так і м'яку силу. Але матеріальні ресурси - це просто інструменти, вони не краще і не гірше за те, як вони використовуються.

3.2 Оптимізація потужності за рахунок диверсифікації: формальна логіка розумної сили

Припустимо, що країни хочуть оптимізувати вплив за рахунок деяких інвестицій в енергоресурси як чинники виробництва. Припустимо, що вони можуть використати два види ресурсів : ресурси жорсткої і м'якої сили. Стандартне застосування ресурсів влади в літературі по міжнародних відносинах припускає, що в якийсь момент гранична продуктивність при використанні певних ресурсів влади знижуватиметься. Там, де нації переважно покладаються на один набір енергетичних ресурсів, нації виявлять, що вони придбавають більший вплив, замінюючи значні кількості менш використовуваних ресурсів надмірнішими. Це було б схоже на те, що фірма робить граничні заміни між чинниками виробництва для збільшення випуску, коли поєднання чинників не знаходиться в рівновазі(тобто Не при максимальному випуску). В цьому випадку надмірний ресурс(який на даний момент менш продуктивний на маржі) поступиться місцем більшому включенню менш використовуваного ресурсу(який продуктивніший на маржі), коли ресурси не об'єднані яким-небудь чином. що максимізував вихід. У разі, коли у країн або фірм є вибір між двома чинниками виробництва, обоє

з яких демонструють убуюауюу граничну корисність, існує деяке оптимальне поєднання цих двох чинників, яке максимізувало випуск. У разі націй це оптимальною вважатиметься розумна сила. При такому сценарії країни дійсно можуть досягти максимального впливу, покладаючись тільки на розумну силу, а не покладаючись виключно або переважно на м'яку або жорстку силу. Отже, враховуючи граничну корисність жорсткої і м'якої сили, що зменшується, у країн є різкий стимул адаптувати стратегії розумної сили, щоб максимізувати вплив у світовій системі.

Отже, метою країни буде вибрати певне поєднання витрат енергії, щоб досягти рівноваги на максимально можливому рівні впливу, враховуючи їх бюджет. При інших рівних переваги диверсифікації досить очевидні. Там, де є повна спеціалізація на будь-якому виді ресурсу, рівні впливу будуть нижчі. В крайньому випадку, нація, яка повністю нехтує співпрацею і використовує тільки примусові односторонні заходи, щоб добитися виконання своїх бажань, швидше за все, вважатиметься ізгоєм, що, у свою чергу, викличе багато ворожості і реакцій у відповідь в співтоваристві націй. Нації протистоятимуть йому в максимально можливому ступені, а це означає, що усі його досягнення мають бути безпосередньо витягнуті усупереч волі інших націй. Більше того, він буде виключений з багатьох багатосторонніх угод, спрямованих на отримання вигод для його членів. Іншими словами, майже виняткова залежність від ресурсів жорсткої сили, ймовірно, приведе до послаблення нації. І навпаки, нації, що знаходяться в крайньому положенні «м'якої сили», будуть паперовими тиграми, нездібними в односторонньому порядку змушувати інші нації. Хоча такі святі держави зазвичай поважають і шанують, у них є лише обмежені засоби для досягнення своїх цілей у світовій політиці. Насправді вони можуть навіть не захиститися. Це можна було б розглядати як випадок м'якої беззбройності: послаблення себе за рахунок реалізації стратегій, які надмірно покладаються тільки на м'яку силу.

Деяка диверсифікація між ресурсами жорсткої і м'якої сили робить досяжним більш високий рівень впливу. Священна держава, яка застосувала

деякі ресурси жорсткої сили у своїй зовнішній політиці, як і раніше користується великою повагою, зберігаючи при цьому деякі м'язи, які воно може використати для досягнення деяких результатів, які досі були неможливі, особливо відносно ворожих націй(тобто Його вороги не можуть надалі діяти безкарно). Так само, включивши деякі ресурси м'якої сили, держава-ізгой отримає вигоду від поліпшення іміджу, оскільки інші нації так же не чинитимуть опір його інтересам і цілям, тим самим збільшуючи його вплив(тобто Отримуючи деякий рівень м'якого розширення прав і можливостей). Але в цьому випадку нація зберегла досить сил, щоб змушувати і стримувати інші нації, якщо це необхідно.

Оптимальна рівновага залежить від структури бюджету і функцій впливу. Що стосується бюджету, більшу кількість ресурсів, природно, зробить більш високий рівень впливу досяжною. Звичайно, оптимальність може мінятися залежно від відносних цін на ресурси. Логіка досить проста: у міру того, як один вид ресурсів стає відносно дешевим, країна прагнучим замінити його дорожчим ресурсом при фіксованому бюджеті.

Структура впливу по суті є відображенням граничної норми заміщення ресурсів, яка, у свою чергу, є відотною продуктивністю ресурсів. За ситуації, коли кількість ресурсів м'якої сили, що поступово збільшується, повинна компенсувати втрату будь-якого заданого рівня ресурсів жорсткої сили, це припускає велику продуктивність жорсткої сили в порівнянні з ресурсами м'якої сили, оскільки поступове додавання дуже невеликої кількості ресурсів жорсткої сили може заповнити втрату набагато більшої кількості ресурсів м'якої сили. І навпаки, за ситуації, коли існує набагато більша відносна продуктивність ресурсів м'якої сили, декілька ресурсів м'якої сили можуть виконувати роботу набагато більшої кількості ресурсів жорсткої сили.

Цікаво, що якщо відокремити сприйняття від реальності, можна вивести складніший набір функцій і супутніх переваг з боку націй. Наприклад, країни можуть невірно сприймати рівень своїх здібностей і продовжувати досягати неоптимальних рівнів впливу. І навпаки, країни, які завищують рівень ресурсів

сили, можуть постійно розчаровуватися в досягненні лише скромного впливу. Нації отримуватимуть різні кошики ресурсів залежно від того, як вони бачать міжнародну політику. Конструктивістські і неолібералістичні країни, які вважають, що ресурси жорсткої сили є відносно дорожчими і менш продуктивнішими, можуть виступати за ширше використання інструментів м'якої сили у своїх міжнародних відносинах. І навпаки, реалістичні країни віддадуть перевагу жорсткій, а не «м'якій» силі, тому що вони вважають останню відносно дорожчою і менш продуктивнішою. Отже, кошик реалістів в основному складатиметься з ресурсів жорсткої сили, оскільки вони вважають, що такі ресурси цінніші для досягнення основних цілей в міжнародній політиці. Загалом, країни віддаватимуть перевагу одному набору ресурсів в тому ступені, в якому вони вважають ці ресурси відносно продуктивнішими і відносно менш дорожчими. Але навіть при поглядах, які сильно розрізняються в різних країнах, рішення на основі одного ресурсу будуть рідкісними (тобто Завжди буде бажана деяка диверсифікація), оскільки ми не чекаємо, що самі крайні уявлення про кооперативний або охоплений конфліктами світ часто проявлятимуться серед національних лідерів і / або суспільств.

3.3 Ризики у системі розумної сили

Давайте розширимо формальну логіку, включивши в неї ризик. В цьому випадку ми можемо моделювати ресурси жорсткої і м'якої сили як представлені у вигляді активів або інвестиційних інструментів, які приносять деяку віддачу з точки зору національного впливу. Отже, країни використовують обидва активи, щоб максимізувати свій вплив, не створюючи небажаних рівнів ризику. В цьому відношенні ми можемо розглядати інвестиційну функцію, яка визначається диверсифікацією між інвестиціями, які розрізняються по ризику і доходність яких не корелює. В цьому випадку доходність жорсткої і м'якої сили має бути некорельованою, а мінливість

доходності(стандартний вимір ризику в інвестиціях) від кожного типу ресурсу має бути різною. У разі кореляції між доходами немає підстав підозрювати, що доходність насправді однаково мінятиметься в одному і тому ж напрямі. Причина в тому, що джерело примусу інше. Немає ніяких підстав вважати, що м'яка сила приведе до таких самих результатів відносно заохочення країн до виконання ваших побажань, ніж ті, які можуть бути викликані жорсткою силою. Проте розумно припустити, що віддача від активації ресурсів жорсткої сили потенційно може дати більш високу віддачу, ніж віддача від ресурсів м'якої сили в короткостроковій перспективі. Така властивість виникає з природи енергоресурсів. Ресурси жорсткої сили набагато суворіші і небезпечніші за своєю природою, отже, викликають велику терміновість виконання вимог. Загроза застосування військової сили або економічних санкцій може сприяти як більш високому рівню дотримання, так і своєчаснішому дотриманню, ніж, наприклад, можуть бути дипломатичні заклики від країни, яка традиційно уникає застосування сили. Недотримання або обмежене дотримання в короткостроковій перспективі матиме руйнівні наслідки в першому випадку, але не в другому випадку. Отже, могла б існувати упередженість на користь помірнішої короткострокової відповідності активації м'якої сили(звідси нижча віддача в короткостроковому періоді).

Крім того, жорстка сила створює велику мінливість в доходах, ніж м'яка сила. Знову ж таки, загроза застосування сили або економічних санкцій, якщо вони досить небезпечні, може викликати надмірне підпорядкування з боку країни, якій погрожують. Проте така крайня залежність від жорсткої сили може також викликати сильну ворожість, яка насправді може привести до заходів у відповідь. Більше того, чим ширше поширена і екстремальна початкова тактика сильного озброєння, тим сильнішою може бути реакція на цю тактику(наприклад, цільова нація відповідає енергійніше, а інші приєднуються до дій у відповідь). Навіть у разі активації жорсткої сили, що не має таких бойових властивостей, існує потенціал для більш варіативної реакції цільових націй. У разі економічних угод, сприяючих торгівлі або інвестиціям,

або навіть ініціатив по іноземній допомозі, віддача від таких пряників може бути дуже високою(наприклад, відкриті ринки, надійні союзи, збереження стратегічних опорних пунктів), але реакція також може бути украй несприятливою, тому серйозно компрометуючий вплив на цільові країни(антиімперіалістичні настрої, що ведуть до конфронтаційної позиції проти країни-донора). Повернення до активації м'якої сили, ймовірно, буде нижче, але стабільнішим в короткостроковій перспективі. Позитивний імідж і дипломатична доброчесність не викличуть надзвичайної терміновості, що веде до надмірної поступливості, і не викличуть негативних реакцій, що ведуть до надмірної лайки. Цільові країни, які піклуються про свій власний імідж, ймовірно, в деякій мірі підкорятимуться(таким чином роблячи позитивний вплив на країну-посидача), але таке дотримання, ймовірно, буде обмежено власними приватними цілями цільових країн. Загалом, ідея жорсткої сили, що демонструє більш високу доходність при більшому ризику, і м'якої сили, що забезпечує нижчу доходність при нижчому ризику, здається правдоподібною.

Оскільки структура доходності і ризику між жорсткою і м'якою силою демонструє такі властивості (різна і некорельована доходність і різні рівні ризику), вона є ідеальним середовищем для максимізації інвестиційного прибутку за рахунок диверсифікації. Актив м'якої сили є активом, який має відносно скромну доходність, а також помірний рівень ризику(скажімо, 2% і 4% відповідно). Актив з твердою енергією генерує більш високу доходність при більшій мінливості(скажімо, 4% і 10% відповідно).

Таким чином, профілі ризику / доходності цих активів відповідають профілю, що представляє жорстку і м'яку силу, і, отже, демонструють переваги диверсифікації(див. Таблицю 1).

Таблиця 1

	Прибуток	Ризик
Актив М'якої Сили	2%	4%
Актив Жорсткої сили	4%	10%

Давайте використати тільки ці два активи при побудові портфолію. Таке портфолію може безперервно варіюватися між портфолію, що повністю складається з активів м'якої або жорсткої сили. Межу ризику / доходності можна позначити між цими двома точками, варіюючи склад портфолію між цими двома крайнощами. Це крива впливу, яка дає найкраще поєднання ризику і доходності. Розумно чекати, що країни прагнутимуть до традиційних інвестиційних переваг, які сприяють більш високій доходності при менших ризиках. Інвестор, нейтральніший до ризику, може проявити велику терпимість до ризику для отримання більш високого прибутку.

Розглядаючи можливості ризику / доходності, представлені диверсифікацією, ми можемо припустити, що диверсифікація може фактично створити безпрограшну ситуацію, оскільки існує пакет, який дає більш високу доходність(вище за мінімальну доходність окремих ресурсів в 2%) без підвищення рівня ризику взагалі. Це буде досягнуто шляхом переходу від портфолію, що складається виключно з м'якої сили, до портфолію, що включає більше жорсткої сили. З цієї миті інвестори зіткнуться з більше традиційним вибором між обміном ризику на прибуток. Але з іншого боку, портфолію складається виключно з «жорсткої сили»(4% доходності при 10% ризику), значного ризику можна запобігти, просто пожертвувавши скромним приростом доходності. У відносному вираженні така диверсифікація може понизити ризик ціною втрати дуже невеликого прибутку. Можна було б скоротити ризик удвічі, втративши при цьому тільки 0,5% прибутку(тобто Комбінація доходності і ризику 3,5% і 5%). Отже, непропорційно високий

ризик може бути усунений шляхом диверсифікації від варіанту з високим ризиком, не жертвуючи при цьому великою доходністю. Можна було б нанести на карту усі точки, що складаються з різних зв'язок жорсткої і м'якої сили, і це зіставлення дало б звичайну криву інвестицій між двома активами. Може виникнути ряд можливих оптимальних рівноваг, подібних до моделі виробничої логіки фірми, описаної вище. У інвестиційній моделі багато що залежатиме від терпимості інвесторів до ризику і переваг ліквідності. У міжнародній системі оптимальне поєднання жорсткої і м'якої сили нації залежатиме від того, який ризик вона готова нести для досягнення більшого впливу.

3.4 Плани впровадження стратегій розумної влади

Навіть при визнанні того, що розумна сила може сприяти оптимізації національного впливу і безпеки, використання переваг розумної сили залежатиме від здатності осіб, що приймають рішення, оцінити і використати переваги диверсифікації між жорсткою і м'якою силою. Особи, що приймають рішення, повинні будуть проявляти особливу прозорливість в оцінці і моніторингу своїх владних портфелів, щоб повністю інтегрувати м'яку силу у свою зовнішню політику. Історія показала, що особи, що приймають рішення, насправді не наважувалися використати стратегії м'якої сили навіть перед лицем нищівних невдач, коли надмірно покладалися на стратегії жорсткої сили. Для цього матимуть вирішальне значення декілька стратегій ухвалення рішень. Але такі стратегії буде особливо важко впровадити із-за загальних психологічних тенденцій і когнітивних обмежень серед людей. Отже, особи, що приймають рішення, мають бути особливо пильними і освіченими в тому, як вони оцінюють і контролюють національний вплив, якщо вони хочуть користуватися перевагами розумної влади.

Стратегія 1. Теорії сили повинні ставитися під постійний сумнів, і необхідно постійно проводити аудити влади, приділяючи особливу увагу зміні обличчя влади у світовій політиці.

Цей план означав би постійну оцінку і переоцінку ефективності основних джерел впливу країни у світових справах. Таке завдання особливо важливе для пошуку оптимального поєднання ресурсів для максимального збільшення впливу нації, оскільки диверсифікація між великою кількістю джерел енергії вимагає більшого управління. Джерела живлення, які погано працюють, необхідно переоцінити і, можливо, перенастроювати або виключити; тоді як джерела, які працюють добре, мають бути поліпшені. Більше того, національні лідери повинні чітко усвідомлювати зміни у світовій політиці і те, як ці зміни впливають на ризики і віддачу від різних джерел влади.

Фактично зміни можуть змусити лідерів осмислити і покладатися на абсолютно нові джерела влади, яка досі ігнорувалася як важливі клони впливу у світовій політиці. Безперервний аудит також буде необхідним засобом для оцінки альтернативних джерел енергії, якими часто нехтують в традиційних уявленнях про владу, яка надає велике значення жорсткій силі. Така стратегія потрібна для того, щоб дати особам, що приймають рішення, можливість уникнути природних пасток надмірної залежності від жорсткої сили. Ця надмірна залежність частково виникає з того факту, що ресурси жорсткої сили виділяють гіпнотичну чарівність. Вони значною мірою відчутні і тому легко піддаються кількісній оцінці. Більше того, великий арсенал таких матеріальних ресурсів може створити свого роду ефект морального ризику : великі запаси матеріальних ресурсів можуть змусити осіб, що приймають рішення, сприймати обмежену уразливість, отже, вони можуть бути недбалі в реалізації важливих стратегій м'якої сили, які могли б створити оптимальний мікс розумної сили.

Стратегія 2: Особи, що приймають рішення, повинні враховувати різноманітні наслідки стратегій посилення влади.

Цей план особливо відноситься до проблеми складності міжнародної політики і припускає велику прозорливість в чіткому визначенні різноманітних наслідків національних дій.

Міжнародна політика є складною системою: стосунки між країнами не є простими, лінійними, передбачуваними або екзогенними. Зворотний зв'язок і непрямі ефекти широко поширені, і такі ефекти породжують різноманітні наслідки для будь-якої дії або політики.

У цьому контексті влада не здійснюється і не накопичується у вакуумі. Прагнення до влади завжди є ендогенним і саме по собі породжує численні наслідки, які повертаються до початкових дій і зрештою змінюють умови, в яких ці дії розгортаються.

Часто такі наслідки можуть привести до згубних наслідків відносно національного впливу. Контрпродуктивні результати, що виникають через надмірну залежності від жорсткої сили, є прямим проявом таких складних процесів.

Складність має особливо важливі наслідки для розумної сили, оскільки багато з переваг м'якої сили насправді обов'язково непрямі і більше довгострокові. Отже, переваги м'якої сили набагато важче встановити і оцінити. Але такі переваги широко поширені.

Отже, стратегії м'якої сили вимагають, щоб особи, що приймають рішення, взяли на себе чітке зобов'язання ретельніше оцінювати і досліджувати відносну ефективність стратегій м'якої сили.

Це робить необхідним ширшу інвентаризацію і оцінку національної потужності, яка фактично охоплює різноманітні можливості м'якої сили. Тільки тоді особи, що приймають рішення, зможуть знайти оптимальні комбінації жорсткої і м'якої сили, необхідні для максимального впливу.

Стратегія 3. Особи, що приймають рішення, повинні думати в термінах чистої, а не номінальної влади.

Це наслідок Стратегії 2, оскільки складність спричиняє за собою оцінку чистих ефектів, тобто результатів, які залишаються після того, як сталися усі реакції на первинне використання влади. Ця стратегія підкреслюється, тому що вона особливо ефективна в подоланні згубної тенденції серед осіб, що приймають рішення, надмірно покладатися на жорстку силу. Ніякий чинник не сприяє такій надмірній залежності, як тенденція оцінювати владу номінально. Накопичуючи ресурси влади, особи, що приймають рішення, мають бути особливо обережні в оцінці витрат і наслідків придбання і використання таких ресурсів і обліку цих витрат і наслідків у своїх оцінках загального впливу нації в міжнародних відносинах. Такі наслідки роблять розрахунки номінальної потужності у кращому разі даремними, оскільки використання потужності як ендогенного процесу схильно до ефектів зворотного зв'язку в складних системах.

Стратегія 4. Особи, що приймають рішення, повинні оцінювати владу виходячи з результатів, а не ресурсів.

Один з очевидних уроків, витягнутих з тематичних досліджень по накопиченню влади, полягає в тому, що особи, що приймають рішення, мабуть, особливо терпимі до тривалих невдач в досягненні своїх найбільш важливих зарубіжних цілей. Багато в чому це є результатом засліплюючої дії морального ризику, пов'язаного з ресурсами : оскільки їх країни були наділені значними матеріальними ресурсами, невдачі з точки зору результатів не викликали того ж почуття невідкладності і паніки, яке могло б виникнути перед лицем скромніших запасів ресурсів. Оцінка влади, ґрунтована на ресурсах, а не на результатах, робить осіб, що приймають рішення, особливо уразливими для віктимізації через надмірну залежність від жорсткої сили. Як вже відзначалося, ресурси жорсткої сили легше кількісно оцінити і оцінити в порівнянні з м'якою силою. Але ресурси жорсткої сили мають особливо значну перевагу в порівнянні з результатами. Наприклад, набагато менш складно

домовитися про розмір військового арсеналу, чим про значення певних результатів в міжнародних відносинах і про те, як такі результати свідчать про національний вплив. Отже, особи, що приймають рішення, можуть залишатися упевненими в національному впливі навіть перед лицем негативних результатів.

3.5 Перешкоди на шляху до оптимізації розумної сили

Стратегії 1 і 2 буде важко реалізувати, тому що вони несумісні із загальними тенденціями людської психології і когнітивними обмеженнями. Люди, природно, не наважуються відмовитися від раніше існуючих вірувань і теорій. В цьому відношенні люди схильні до когнітивної жорсткості: вони мислять парадигматично, а їх теорії або парадигми влади досить стабільні і психологічно переконливі з часом.

Більше того, люди схильні не піддавати свої теорії частим емпіричним перевіркам або критичному аналізу своїх теорій. Бюрократичні тертя, викликані необхідністю широкого консенсусу і тривалих термінів реалізації, ще більше перешкоджатимуть таким парадигматичним зрушенням, навіть якщо особи, що приймають рішення, знайдуть кращі альтернативи.

У разі Стратегії 2 когнітивні витрати роботи із складністю зазвичай дуже високі, що пояснює, чому люди керуються парадигматичним мисленням при аналізі навколишнього світу. Отже, у осіб, що приймають рішення, буде яскраво виражена тенденція робити вибір, використовуючи обмежену раціональність, яка сама по собі ґрунтована на обмеженій інформації і простих моделях ухвалення рішень.

Проте такі розумові процеси, як правило, породжують досить поверхневі моделі ухвалення рішень, і, отже, вони дозріли для зневаги потенціалом м'якої сили і заохочення віктимізації через надмірну залежність від жорсткої сили.

Стратегії 3 і 4 також виявляються досить складними для реалізації особами, що приймають рішення. Оскільки когнітивні витрати роботи із складністю високі, особам, що приймають рішення, буде важко розробити політику, що ефективно враховує усі чисті ефекти їх дій.

Набагато заманливіше зв'язати рівні впливу з показниками номінальної потужності, і в цьому випадку ресурси жорсткої сили домінуватимуть, тому що вони, як правило, відчутні і піддаються кількісній оцінці. Це ще більше посилюється асиметрією інформації і людськими тенденціями обмежувати когнітивні витрати. Це дасть відчутним ресурсам перевагу перед результатами як мірилом впливу.

Ця тенденція до номіналізму в оцінці національного впливу створить упередженість в сприйнятті обмежень жорсткої сили і переваг м'якої сили, що, у свою чергу, зробить досягнення оптимальних цілей розумної сили набагато складніше. Тому виконувати роль краще давати молодим професіоналам бо вони мислять гнучкіше.

Що стосується результатів, питання інтерпретації представляє додаткові проблеми. І це наводить на думку, що створення ефективних стратегій, що активно використовують м'яку силу для досягнення оптимальних цілей розумної сили, є особливо складним завданням.

Оскільки люди покладаються на парадигматичне мислення, вони схильні інтерпретувати і оцінювати результати, фільтруючи їх за допомогою раніше існуючих теорій про міжнародні відносини. Така парадигматична фільтрація робить вірогідним, що значущість і навіть природа самих результатів невірно представлені або невірно сприйняті. Часто така когнітивна ригідність спотворює інформацію, що поступає, щоб відповідати раніше існуючим переконанням і самим теоріям. В цьому відношенні люди схильні бути швидше раціоналізаторами, чим раціональними.

Свідчення, які можуть спростувати такі парадигми або раніше існуючі теорії, можуть бути спотворені таким чином, що вони стають менш помітними

як джерело фальсифікації, або навіть спотворені до такої міри, що перетворюються на щось, що фактично підтверджує такі парадигми або теорії.

У тематичних дослідженнях накопичення влади є безліч доказів того, що така когнітивна ригідність спотворювала сприйняття результатів таким чином, що обмежувала здатність осіб, що приймають рішення, проводити політику, яка ефективно посилювала національний вплив.

ВИСНОВОК

На сучасному етапі Китай старається імплементувати розумну силу в геополітичній стратегії покладаючись більш на м'яку силу, але створюючи умови мінімальної мінливості для жорсткої сили, яка, по словам КНР, буде застосовуватись для безпеки країн, які входять у нову геополітичну стратегію під назвою «Один Пояс, Один Шлях».

ОПОШ – це амбітний, благородний та футуристичний підхід до співтовариства та співпраці між країнами, особливо ураховуючи тенденції протекціонізму США та інших великих країн.

Але не все так гарно як здається. ОПОШ зіткнувся з багатьма труднощами з приводу реалізації ініціативи(її розпливчастості на рахунок планів) та непорозумінь з приводу цілей КНР. Китай, на мою думку, сам створив такі умови. ОПОШ здається мені утопічним планом, занад

Китай не представляє світу більше фактів та конкретних прикладів про проекти ОПОШ в приймаючих країнах, для того щоб геополітичне середовище прийняло нові амбіції КНР з приводу «правління світом на основі «створення співтовариства спільного майбутнього для людства» на конфуціанських ідеях «гармонії світу». Але ця проблема тимчасова та недовготривала, бо китайські академічні круги вже розпочали працювати над цією погрішністю.

Найголовніше, Китай повинен продовжувати прагнути до того, щоб слова відповідали діям на світових аренах. Все більше людей визнають конструктивну роль Китаю в глобальному кліматі і управлінні економікою, тому що він доклав значні зусилля і приніс відчутні жертви. Так само міжнародне співтовариство прийме ОПОШ з великою довірою і ентузіазмом, якщо Китай проявить більше заповзятливості в прагненні до мирного розвитку і забезпечення глобальних громадських благ. На щастя, недавні кроки Китаю, такі як : прискорення його відкритості і внутрішня економічна реформа; відмова від досягнення своєї столітньої мети «омолодити китайську націю»;

зміцнення переговорів і співпраці із спірними сусідніми країнами, такими як Японія, В'єтнам і Філіппіни; і більше інвестицій і інших національних ресурсів в ОПОШ, незважаючи на різні тимчасові труднощі; - усе це, здається, демонструє ширість і рішучість Китаю просувати цей амбітний проект, який розроблений не виходячи з геополітичних міркувань, а на основі ідеалу створення нового механізму співпраці, який може дійсно принести користь населенню світу в довгостроковій перспективі.

Найкращим шляхом для імплементації розумної сили, на мою думку, є диверсифікація сил, правильний аналіз своїх дій та можливостей, постійний аналіз слабких та сильних сторін на пару з аудитами влади та розуміння наслідків різних стратегій посилення влади.

Як я розписав у своїх чотирьох аматорських стратегіях – головне це постійна ревізія, аналіз середовища, розуміння цілей та правильного використання ресурсів, які є. Ці стратегії є важкими для реалізації через психологію людей (парадигматичне мислення, спотворення правди мозком, бо міняти якість сталі стереотипи, які раніше працювали він не дуже хоче). Реалізація цілей м'якою силою є довгостроковою та результат не завжди відчутний, а жорстка сила, навпаки, дає результат одразу та відчутний.

Оскільки люди покладаються на парадигматичне мислення, вони схильні інтерпретувати і оцінювати результати, фільтруючи їх за допомогою раніше існуючих теорій про міжнародні відносини. Така парадигматична фільтрація робить вірогідним, що значущість і навіть природа самих результатів невірно представлені або невірно сприйняті.

Моя рекомендація була б використання людей зі зниженою ригідністю (зазвичай молоді професіонали). Створення умов для заохочення аналітиків використовувати нові методи реалізації влади. Та правильна диверсифікація сил, не ділити реалізацію влади на розумну, м'яку та жорстку силу, а створити одну – оптимальну силу, яка правильно використовує свої ресурси та правильно оцінює ситуацію.

Велика частина нинішнього акценту на розумній владі - це реакція на давню традицію ухвалення рішень, в якій нехтували перевагами м'якої сили і надмірно покладалися на жорстку силу. Через це в літературі по інтелектуальній силі наочніше говориться про використання м'якої сили, ніж про те, як оптимально комбінувати жорстку і м'яку силу. Коротше кажучи, в оповіданні підкреслюється перерозподіл, але бракує достатнього обліку мети більше систематичного визначення оптимальної диверсифікації між різними ресурсами влади. Отже, розумні стратегії можуть бути розумними, але оптимальні стратегії ще розумніші. В цьому відношенні максимально можливий вплив нації може бути отриманий за рахунок оптимальної диверсифікації ресурсів м'якої і жорсткої сили. Хоча така диверсифікація завжди виявлялася чудовою стратегією, вона тим важливіша у світі сьогодення і майбутнього.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1) Доклад Ху Цзіньтао на 17 з'їзді КПК (повний текст). — Офіційний сайт XVII Всекитайського з'їзду КПК КНР. 24 жовтня 2007 року. URL http://russian.china.org.cn/china/archive/shiqida/200710/25/content_9120930_16.htm
- 2) Цзайці Лю. «М'яка сила» у стратегії розвитку Китаю. — Поліс, 2009, № 4, с. 150.
- 3) Див. Secure a Decisive Victory in Building a Moderately Prosperous Society in All Respects and Strive for the Great Success of Socialism with Chinese Characteristics for a New Era. — 19th CPC National Congress, October 18, 2017. URL: http://www.xinhuanet.com/english/download/Xi_Jinping's_report_at_19th_CPC_National_Congress.pdf.
- 4) Тимофеев О. А. «М'які» методи міжнародного впливу і трансформація зовнішньополітичної парадигми в КНР. - Вісник Тихоокеанського державного університету, 2009, № 4, с. 191.
- 5) Кривохиж С. В. Публічна дипломатія Китайської Народної Республіки : становлення і розвиток. Спб., 2014, с. 57.
- 6) Кривохиж С. В. Публічна дипломатія Китайської Народної Республіки : становлення і розвиток. Спб., 2014, с. 58.
- 7) Див. Бодрова О. И. Культурна дипломатія як інструмент «м'якої сили» КНР. - Приволжський науковий журнал, 2013, № 4, с. 208.
- 8) Цит. по: Ломанов А. В. Указ. соч., с. 38.
- 9) Кривохиж С. В. Публічна дипломатія Китайської Народної Республіки : становлення і розвиток, с. 66.
- 10) Кривохиж С. В. Публічна дипломатія Китайської Народної Республіки : становлення і розвиток, с. 69, 63.
- 11) См. Glaser B. Soft Power with Chinese Characteristics: The Ongoing Debate. — Chinese Soft Power and Its Implications for the United States: a Report

of the CSIS Smart Power Initiative. Ed. by B. Glaser, M. Murfy. Washington, 2009. URL: https://csis-prod.s3.amazonaws.com/s3fspublic/legacy_files/files/media/csis/pubs/090310_chinesesoftpower__chap2.pdf

12) Тарабарко К. А. Наукові центри дослідження «м'якої сили» як частина національної стратегії КНР, с. 228 - 235.

13) Детальніше див. Михневич С. В. Указ. соч., с. 103.

14) Борох О. Н. Роль культури в нарощуванні потенціалу «м'якої сили» КНР. - "М'яка сила" в стосунках Китаю із зовнішнім світом, с. 62.

15) Борох О. Н. Роль культури в нарощуванні потенціалу «м'якої сили» КНР. - "М'яка сила" в стосунках Китаю із зовнішнім світом, с. 62—63.

16) Нежданов В. Культурне розширення XIII п'ятирічки : реформа індустрії культури КНР і створення глобальної мережі пропаганди. - Офіційний сайт Російського радого з міжнародних справ. URL : — <http://russiancouncil.ru/analytics-and-comments/columns/sandbox/kulturnoe-rasshirenie-xiii-pyatiletki-reforma-industrii-kultury-kr-i-sozdanie-globalnoy-seti-propag>

17) Кухаренко Н. В. Указ. соч., с. 170.

18) 500 Confucius Institutes Worldwide. — China Internet Information Center. — http://www.china.org.cn/china/2015-12/04/content_37234761.htm (дата звернення: 08.05.2021)

19) Анохина С. Е. Китайські діаспори і "нова" китайська міграція в країнах Південно-східної Азії. - Вісник Томського державного університету, № 361, 2012, с. 62, 64.

20) Сведенцов В. Л. Політика КНР відносно китайської діаспори в країнах Південно-східної Азії. - Проблеми національної стратегії, 2016, № 5(38), с. 119.

21) Ульянова І. В. Китайська діаспора у Південно-Східній Азії . — Суспільство і держава у Китаї, т. 45, № 18—2, 2015, с. 500.

22) Будаев А. В. Указ. соч., с. 117.

- 23) Сведенцов В. Л. Указ. соч., с. 113—114.
- 24) Troop and Police Contributions (as of 31 December 2017). — United Nations Peacekeeping official site. — <https://peacekeeping.un.org/en/troop-and-police-contributors>.
- 25) До Мінь Као. Зростання "м'якої сили" Китаю в зовнішній політиці, в області безпеки і оборони. — «М'яка сила» в стосунках Китаю із зовнішнім світом, с. 179.
- 26) Кривохиж С. В. Публічна дипломатія Китайської Народної Республіки : становлення і розвиток, с. 41, 44, 42.
- 27) Кривохиж С. В. Публічна дипломатія Китайської Народної Республіки : становлення і розвиток, с. 42.
- 28) Кривохиж С. В. Публічна дипломатія Китайської Народної Республіки : становлення і розвиток, с. 582.
- 29) Див. Офіційну сторінку CCTV на Facebook. URL: https://www.facebook.com/cctvrussian/?ref-br_rs&brand_redir-188872144758
- 30) Джанаєва А. Е., Понька Т. И., Чжао Цзелінь. Указ. соч., с. 295.
- 31) Цит. по: Ломанов А. В. Указ. соч., с. 43.
- 32) Ramo J. C. Brand China. London, 2007, p. 25.
- 33) “Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road,” jointly issued by the National Development and Reform Commission, Ministry of Foreign Affairs, and Ministry of Commerce of the People’s Republic of China, with State Council authorization, March 28, 2015, URL: <https://www.fmprc.gov.cn/ce/cevn/chn/sghkt/t1251121.htm>.
- 34) “Toushi Xijiping Zhoubian Waijiao Linian: Qinchenghuirong Dazao Mingyun Gongtongti [Xi Jinping’s Thinking on Neighborhood Diplomacy: Building a Community of Common Destiny with Amity, Sincerity, Endeavor toward Mutual Benefit, and Inclusiveness],” People.cn, October 10, 2014, URL: <http://politics.people.com.cn/n/2014/1010/c1001-25805455.html>.
- 35) Wudong de Shuangyi Fengshuo de Chengguo - ‘Yidaiyilu’ Jianshe Huimu yu Yuanjing [Flapping Wings, Bountiful Harvest - Reflections and Visions

of Construction of the 'Belt and Road'],” Xinhua, January 3, 2017, URL: <http://www.xinhuanet.com//politics/2017-01/03/c1120233965.htm>.

36) “‘Yidaiyilu’ Wuzhounian: yu 103ge Guojia he Guojizuzhi Qianshu 118fen Hezuoxieyi [Five Years after Proposal of the BRI: 118 Cooperation Agreements Signed with 103 Countries and International Organizations],” Sohu News, August 28, 2018, URL: <http://www.sohu.com/a/250533585160320>.

37) C. Flint and Zhang Xiaotong, “The Belt and Road and the Innovation of Geopolitical Theory,” *Foreign Affairs Review*, 2016, 33(3), pp. 1–24.

38) Zhang Zhexin, “Xi Jinping’s International Strategy and Its Implications for Southeast Asia,” in Malcolm Cook and Daljit Singh, eds., *Southeast Asian Affairs 2016* (Singapore: ISEAS, 2016), pp. 55–66.

39) Yang Jingjie, “Xi Elaborates on Nuclear Security Concept,” *Global Times*, March 25, 2014, URL: <http://www.globaltimes.cn/content/850577.shtml>.

40) Zhang Zhexin, “China’s Pursuit of a New Asia-Pacific Security Architecture: Underlying Rationale, Ongoing Actions, and Future Prospects,” *China Quarterly of International Strategic Studies*, 2015, 1(4), pp. 573–590.

41) Shi Yinhong, “Guanyu Xinshidai Zhongguo Duiwaizhanlue de Ruogan Wenti [Key Questions Concerning China’s External Strategy in the New Era],” China Institute for Innovation & Development Strategy, May 25, 2018, URL: <http://www.ciids.cn/content/2018-05/25/content17431120.htm>

42) Liu Weidong et al., “Progress in Research on the Belt and Road Initiative,” *Acta Geographica Sinica*, 2018, 73(4), URL: <http://aoc.ouc.edu.cn/36/df/c9821a210655/page.htm>.

43) Shi Yinhong, “China’s Complicated Foreign Policy,” *European Council on Foreign Relations*, 31 March, 2015, URL: http://www.ecfr.eu/article/commentary_chinas_complicated_foreign_policy311562.

44) See, for example, Jean-Marc F. Blanchard, “Revisiting the Resurrected Debate About Chinese Neocolonialism,” *The Diplomat*, February 8, 2018, <https://thediplomat.com/2018/02/revisiting-the-resurrected-debate-about-chinese-neocolonialism/>; and Tridivesh Singh Maini, “Debt-Trap: China’s Invisible Hand

Behind the BRI,” The Geopolitics, July 7, 2018, URL: <https://thegeopolitics.com/debt-trap-chinas-invisible-hand-behind-the-bri/>.

45) Yin Ruilin, “Guoli guodu yanshen de daguo xingshuai qishilu [Implications of Overextension of National Strengths to the Rise and Fall of Great Nations],” United Morning Post, May 24, 2018, URL: <http://www.zaobao.com/wencui/politic/story20180524-861611>.

46) “‘Yidaiyilu’ Bufen Yanxian Guojia dui Zhongguo Tichu Gengkeke de Youhuitiaojian [Some BRI-covered Countries Raise Harsher Requests to China on BRI Cooperation],” Huanqiu Strategic Thinktank, July 26, 2018, URL: <http://www.yidianzixun.com/0JdXSbHj>.

47) “‘Yidaiyilu’ Wunian Chengjiu Huihuang [Great Achievements of the BRI in the Past Five Years],” Xinhua, August 17, 2018, URL: http://www.xinhuanet.com/politics/2018-08/17/c_1123287186.htm.

48) “Liantong Gongtong Fanrong de Fazhan Zhilu - Gongjian ‘Yidaiyilu’ 5nian Chengguo Zongshu [Road to Common Prosperity - A Summary of the Joint Achievements in Building the BRI],” Xinhua, August 14, 2018, URL: <http://world.people.com.cn/n1/2018/0814/c1002-30228261.html>

49) “Factbox: People-to-People Exchange Achievements along Belt and Road,” Xinhua, August 28, 2018, URL: http://www.china.org.cn/china/Off_the_Wire/2018-08/28/content_60700032.htm.

50) For instance, see U.S. Senators David A. Perdue and Patrick Leahy’s letter to U.S. Secretaries of the Treasury and of the State, August 3, 2018, URL: <https://www.perdue.senate.gov/imo/media/doc/IMF%20China%20Belt%20and%20Road%20Initiative%20Letter.pdf>.

51) UN Resolution A/RES/71/9 adopted by the General Assembly at its 47th plenary meeting, November 17, 2016, URL: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol%4A/RES/71/9, p. 12.

52) Erik Brattberg and Etienne Soula, “Europe’s Emerging Approach to China’s Belt and Road Initiative,” Carnegie Endowment for International Peace,

October 19, 2018, URL: [https:// carnegieendowment.org/2018/10/19/europe-s-emerging-approach-to-china-s-belt-and-roadinitiative-pub-77536](https://carnegieendowment.org/2018/10/19/europe-s-emerging-approach-to-china-s-belt-and-roadinitiative-pub-77536).

53) Francois De Soyres, Alen Mulabdic et al., *How Much Will the Belt and Road Initiative Reduce Trade Costs?* (Washington, D.C.: World Bank Group, October 2018), p. 31.

54) See, for instance, Zhao Lei et al., “‘Yidaiyilu Xuyao ‘Yuanlilun’ [The BRI Needs ProtoTheory],” *Belt and Road 100 Forum*, December 5, 2018, URL: <http://obor100.com/forum.php? mod¼viewthread&tid¼5939>.

55) Baldwin, David A., “Power and International Relations,” in Walter Carlsnaes, Thomas Risse and Beth A. Simmons (eds.), *Handbook of International Relations* (London: Sage, 2002), pp. 177-191.

56) Barnett, Michael and Raymond Duvall, “Power in International Politics,” *International Organization*, No. 59, Winter 2005, pp. 39-75.

57) Beck, Ulrich, *Power in the Global Age: A New Global Political Economy* (Malden, Mass.: Polity Press, 2005).

58) Berenkoetter, Felix, “Thinking About Power,” in Felix Berenkoetter and M.J. Williams (eds.), *Power in World Politics* (London: Routledge, 2007), pp. 1-22.

59) Chong, Alan, *Foreign Policy in Global Information Space: Actualizing Soft Power* (New York: Palgrave, 2007).

60) Doyle, Michael W., *Ways of War and Peace* (New York: Norton, 1997).

61) Ferguson, Niall, “Power,” *Foreign Policy*, January/February 2003, pp. 18–27.

62) Gallarotti, Giulio, “Soft Power: What it is, Why it’s Important, and the Conditions Under Which it Can Be Effectively Used,” *Journal of Political Power*, vol. 4, No. 1, 2011, pp. 25-47.

63) Gallarotti, Giulio, *Cosmopolitan Power in International Politics: A Synthesis of Realism*.

- 64) Neoliberalism and Constructivism (New York: Cambridge University Press, 2010).
- 65) Gallarotti, Giulio, *The Power Curse: Influence and Illusion in World Politics* (Boulder, CO.: Lynne Rienner, 2010).
- 66) Gallarotti, Giulio, "Nice Guys Finish First: American Unilateralism and Power Illusion," in Graham F. Walker (ed.), *Independence in an Age of Empires: Multilateralism and Unilateralism in the Post 9/11 World* (Halifax, Nova Scotia: Center for Foreign Policy Studies, Dalhousie University, 2004), pp. 225-236.
- 67) Gallarotti, Giulio, "The Advent of the Prosperous Society: The Rise of the Guardian State and Structural Change in the World Economy." *Review of International Political Economy*, vol. 7, no. 1, Spring 2000, pp.: 1–52.
- 68) Gilpin, Robert, "The Rise of American Hegemony," in Patrick Karl O'Brien and Armand Clesse (eds.), *Two Hegemonies: Britain 1846-1914 and the United States 1941-2001* (Aldershot: Ashgate Publishing, Ltd., 2002), pp. 165-182.
- 69) Halperin, Morton H., and Pricilla A. Claap with Arnold Kanter, *Bureaucratic Politics and Foreign Policy* (Washington D.C.: Brookings Institution, 2006).
- 70) Jervis, Robert, "Theories of War in an Era of Leading-Peace Power", *American Political Science Review*, vol. 96, no. 1, March 2002, pp. 1–14.
- 71) Krasner, Stephen D. (ed.), *International Regimes* (Ithaca: Cornell University Press 1983)/
- 72) Kurlantzick, Joshua, *Charm Offensive: How China's Soft Power is Transforming the World* (New Haven: Yale University Press, 2007).
- 73) LeFeber, Walter, *Michael Jordan and the New Global Capitalism* (New York: Norton, 1999).Lennon, Alexander T. J. (ed.), *The Battle for Hearts and Minds: Using Soft Power to Undermine Terrorist Networks* (Cambridge: MIT Press, 2003).
- 74) Meade, Walter Russell, "America's Sticky Power," *Foreign Policy*, March/April 2004, pp. 46–53.
- 75) Mearsheimer, John. J., *The Tragedy of Great Power Politics* (New York: Norton, 2001).

76) Nye, Joseph S., Jr., "Notes for a Soft-Power Research Agenda," in Felix Berenkoetter and M.J. Williams (eds.), *Power in World Politics* (London: Routledge, 2007), pp. 162-172.

77) Nye, Joseph S., Jr., *Power in the Global Information Age: From Realism to Globalization* (London: Routledge, 2004).

78) Nye, Joseph S., Jr., *Soft Power: The Means to Success in World Politics* (New York: Public Affairs, 2004).

79) Nye, Joseph S., Jr., *The Paradoxes of American Power: Why the World's Only Superpower Can't Go It Alone* (New York: Oxford University Press, 2002).

80) Nye, Joseph S., Jr., "The Velvet Hegemon: How Soft Power Can Help Defeat Terrorism," *Foreign Policy*, May/June 2003, pp. 74–75.

81) Ray, James Lee, *Democracy and International Politics: An Evaluation of the Democratic Peace Proposition* (Columbia: University of South Carolina Press, 1995).

82) Rosecrance, Richard, *The Rise of the Virtual State: Wealth and Power in the Coming Century* (New York: Basic Books, 1999).

83) Russett, Bruce, and John R. Oneal, *Triangulating Peace: Democracy, Interdependence, and International Organization* (New York: Norton 2001).

84) Schmidt, Brian C., "Realist Conceptions of Power," in Felix Berenskoetter and M. J. Williams (eds.), *Power in World Politics* (London: Routledge, 2007), pp. 43–63.